

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Допущено до захисту
(завідувач кафедри)
«__» _____ 20__р.

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього рівня бакалавра:
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за
освітньою програмою «Фінансовий менеджмент»
на тему: **«Казначейське обслуговування місцевих бюджетів»**

Виконавець

41 групи IV курсу ФФБС

Сержант С. В. _____

Науковий керівник: к.е.н., доцент
Курганська Е. І. _____

Одеса 2024

АНОТАЦІЯ

Сержант С.В. «Казначейське обслуговування місцевих бюджетів»

Зміст роботи (анотація): В роботі досліджено теоретичні засади функціонування системи казначейського обслуговування місцевих бюджетів в Україні, сутність фіскальної самостійності та відповідальності органів місцевого самоврядування; вивчено концептуальні підходи до управління бюджетними видатками за децентралізованою моделлю, розкрито зміст зарубіжного досвіду у цій сфері; проаналізовано організаційний та економічний механізми а також показники казначейського обслуговування; виявлено сучасні проблеми системи казначейського обслуговування місцевих бюджетів, обґрунтовано шляхи удосконалення її механізмів та запропоновано інструменти, які дозволяють підвищити їх ефективність в умовах бюджетної децентралізації.

Ключові слова: бюджетна децентралізація, Державна казначейська служба, механізми державного управління, місцеві бюджети, територіальна громада, фіскальна відповідальність, фіскальна самостійність.

ANNOTATION

Serzhant S.V. "Treasury service of local budgets"

Content of the work (abstract): The work examines the theoretical foundations of the functioning of the treasury service system of local budgets in Ukraine, the essence of fiscal independence and responsibility of local self-government bodies; conceptual approaches to the management of budget expenditures according to the decentralized model were studied, the content of foreign experience in this field was revealed; organizational and economic mechanisms as well as treasury service indicators were analyzed; modern problems of the treasury service system of local budgets are identified, ways of improving its mechanisms are substantiated, and tools are proposed that allow to increase their effectiveness in the conditions of budget decentralization.

Key words: budget decentralization, State Treasury Service, state management mechanisms, local budgets, territorial community, fiscal responsibility, fiscal independence.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Розділ I: Теоретично аспекти казначейського обслуговування місцевих бюджетів	10
1.1 Визначення та сутність казначейського обслуговування	10
1.2 Зарубіжний досвід систем казначейської форми організації обслуговування бюджетів.....	14
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИКА КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	24
2.1. Організаційне забезпечення казначейського обслуговування видатків місцевих бюджетів.....	24
2.2. Аналіз показників казначейського обслуговування місцевих бюджетів за доходами на прикладі Одеської області.....	34
2.3. Аналіз показників казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками та міжбюджетними трансфертами на прикладі Одеської області	38
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	49
3.1. Концептуальні підходи до формування та розвитку казначейських систем у зарубіжних країнах	49
3.2. Організація казначейського обслуговування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації.....	63
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ.....	90

ВСТУП

Актуальність теми. Україна нині знаходиться на етапі формування ринкової економіки, і цей процес впливає на зміни у її бюджетній системі. Встановлюються чіткі та прозорі відносини між державним і місцевими бюджетами, що є результатом розвитку інституту місцевого самоврядування. Децентралізація бюджетної системи, яка є основою реформ, сприяє розвитку ринкових економічних інститутів і забезпечує стабільне економічне зростання. Поняття бюджетно-фінансової децентралізації охоплює політичні, економічні та інституційні аспекти відносин, включаючи ефективність функціонування державних інститутів, розвиток стабільної фінансової інфраструктури, вдосконалення механізмів фінансових трансфертів і підтримку системи соціального страхування.

У цей період значно зростає роль інституцій, що здійснюють поточний і подальший контроль за поповненням державного і місцевих бюджетів, їх цільовим використанням розпорядниками коштів та оцінкою ефективності використання цих коштів. Однією з таких установ у складі Міністерства фінансів України є Державна казначейська служба. Вона не лише контролює використання коштів державного і місцевих бюджетів розпорядниками різних рівнів для вирішення завдань господарської діяльності та реалізації функцій на визначений період, але й забезпечує ефективне управління цими коштами завдяки оперативному фінансуванню витрат у межах обмежених бюджетних ресурсів. Всеохоплюючий процес формування нового громадянського суспільства в Україні та його прагнення до створення ефективної, соціально справедливої економічної системи впливає на правове поле країни, її господарський

механізм і фінансово-бюджетну сферу, яскравим прикладом якої є Державна казначейська служба. Тому кваліфікаційна робота присвячена дослідженню одного з найважливіших аспектів її діяльності – процесу обслуговування видатків місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Вітчизняні практики та науковці працюють над пошуком шляхів і методів найбільш ефективного обслуговування місцевих фінансів з урахуванням вимог нормативно-правового поля, механізмів регулювання діяльності органів державної влади і суб'єктів господарювання, а також сучасної фінансової та економічної ситуації. Наукові дослідження в цьому напрямку ведуть такі фахівці, як Е. І. Курганська, В. Алієва, О. Булгакова, О. Романенко, Л. Кондусова, Б. М. Данилишин, В. В. Пилипів, Т. І. Єфименко, С. О. Біла, В. Каленська, В. М. Опарін, О. Скрипнюк, І. З. Сторонянська, Л. Я. Беновська, Л. Л. Тарангул, О. Чечуліна та інші. Існує багато різних поглядів щодо сутності завдань, ролі та місця Державної казначейської служби в державному управлінні, і немає єдиної думки щодо її ролі у процесах соціального та суспільного розвитку. Більшість провідних науковців у своїх роботах наголошують на цільовому використанні коштів як найефективнішому способі вдосконалення управління бюджетним процесом на місцевому рівні. Однак, у світлі нинішніх подій необхідна така організація руху грошових потоків до місцевих бюджетів та їх подальший розподіл, яка б забезпечувала технічний кошторисний контроль, прозорість бюджетного процесу, створення системи ефективного та результативного управління бюджетними коштами, а також

фіскальну самостійність та відповідальність органів місцевого самоврядування.

Слід зазначити, що за думкою провідних фахівців-практиків та науковців, можливості казначейської системи обслуговування місцевих бюджетів використовуються не повністю. Це підтверджується тим, що на рахунках розпорядників коштів в органах Державної казначейської служби накопичуються значні залишки бюджетних коштів. Однією з причин цього є розбіжність у часі між виділенням асигнувань головними розпорядниками бюджетних коштів та взяттям зобов'язань розпорядниками коштів нижчого рівня перед суб'єктами господарювання, які виконали для них роботи або надали послуги.

Крім того, існує низка інших причин, що призводять до накопичення залишків бюджетних коштів на казначейських рахунках. Серед них: несвоєчасне проведення видатків бюджетних коштів розпорядниками через відсутність належно оформленої кошторисної документації та угод на постачання товарів; несвоєчасне подання головними розпорядниками до казначейства розподілів виділених коштів, реєстрів змін до мережі, зведених кошторисів; накопичення значних сум коштів спеціального фонду на спеціальних реєстраційних рахунках для здійснення платежів у майбутніх періодах.

З цією та іншою малодослідженою проблематикою пов'язана актуальність теми кваліфікаційного дослідження, спрямованого на розробку методів підвищення ефективності системи казначейського обслуговування місцевих бюджетів. Отже, у роботі досліджено структурно-функціональний аналіз

чинного механізму казначейського обслуговування на державному рівні та рівні обласних управлінь.

* *Мета і завдання* дослідження. Метою є удосконалення системи казначейського обслуговування місцевих бюджетів через науково-теоретичне обґрунтування її оптимізації в умовах бюджетної децентралізації.

* Для досягнення цієї мети було визначено такі завдання:

- розглянути систему казначейського обслуговування місцевих бюджетів у складі органів Державної казначейської служби, визначити ступінь використання її потенційних можливостей та критерії ефективності діяльності;
- запропонувати конкретні шляхи удосконалення державного фінансового контролю , що здійснюється засобами казначейського супроводу на рівні відповідних регіонів та місцевих бюджетів, що обслуговуються на їх території;
- проаналізувати показники виконання місцевих бюджетів у частині видатків та міжбюджетних трансфертів, на цій основі дослідити проблемні питання оптимізації казначейського обслуговування та запропонувати шляхи спрощення документообігу;
- проаналізувати напрямки модернізації системи ведення обліку при виконанні планових асигнувань на місцевому рівні та надати на цій основі пропозиції щодо удосконалення системи фінансової та бюджетної звітності;
- дослідити стан формування передумов запровадження повнофункціонального паспортного казначейського обслуговування місцевих бюджетів; окреслити напрямки

вирішенні питань територіальної віддаленості розпорядників сільських бюджетів;

- запропонувати шляхи удосконалення фінансової та бюджетної звітності в органах Державної казначейської служби а також системи обміну інформацією з податковими органами;

- сформулювати підходи до вирішення питань, пов'язаних з територіальною віддаленістю сільських та селищних населених пунктів у децентралізованій моделі казначейського обслуговування місцевих бюджетів.

У форматі висновків за завданнями в роботі надані відповідні практико-методологічні рекомендації.

** Об'єктом дослідження є система казначейського обслуговування місцевих бюджетів.*

** Предмет дослідження:* удосконалення системи казначейського обслуговування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації.

** Методологічною основою роботи* виступають праці фахівців у галузях управлінських та економічних наук, а також роботи сучасних вітчизняних вчених-управлінців, у яких висвітлюються питання організації та управління бюджетним процесом та системою казначейського обслуговування. Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти України, статистичні дані та матеріали Державної казначейської служби, управлінь ДКС в Одеській області.

Мета бакалаврської роботи визначити вибір конкретних методів дослідження. Зокрема, звернення до системного підходу дає змогу розглянути систему казначейського обслуговування місцевих бюджетів як цілісну функціональну структуру. Для

дослідження реальних можливостей та практичних результатів використано статистичні методи групування. Застосовано структурно-функціональний метод , здійснено дослідження напрямів, механізмів та специфіки державного регулювання системи казначейського обслуговування видатків місцевих бюджетів, визначено основні недоліки системи, які потребують вдосконалення. Застосовано метод прогнозування, науково обґрунтовано можливий стан системи казначейського обслуговування видатків місцевих бюджетів у майбутньому, а також визначено альтернативні шляхи та умов досягнення такого стану.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Одержання результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних та методологічних засад формування шляхів вдосконалення системи казначейського обслуговування видатків місцевих бюджетів шляхом посилення державного фінансового контролю, модернізації системи ведення бухгалтерського обліку по видатках та приведення систем фінансової та бюджетної звітності в органах Державної казначейської служби до європейських стандартів.

Опис структури роботи. Логіка проведеного дослідження зумовила структуру роботи: вступ, три розділи (шість підрозділів), висновок. Загальний обсяг роботи складає 88сторінок. Список використаних джерел містить 78 найменування. У роботі вміщено 9 рисунків та 5 таблиць. Положення основного тексту доповнює матеріал, викладений у 5додатках, розміщених на 8сторінках.

Розділ I: Теоретично аспекти казначейського обслуговування місцевих бюджетів

1.1 Визначення та сутність казначейського обслуговування.

Добробут суспільства, процвітання національної економіки, обороноздатність держави та інші ключові аспекти ефективного функціонування сучасної держави прямо залежать від результатів виконання бюджету. Цей процес включає безперервний рух фінансових ресурсів, суворе дотримання визначених процедур і проведення різноманітних операцій. Однак його головна мета значно ширша, ніж просто забезпечення оперативності та своєчасності фінансових операцій. Робота з суспільними фінансами накладає на учасників процесу велику відповідальність і спрямована на створення системи касового виконання бюджету, яка відповідає сучасним стандартам ефективного управління суспільними фінансами. Це передбачає високі стандарти прозорості, забезпечення управлінців детальною та оперативною інформацією, а також відповідність суспільним вимогам щодо бюджетної прозорості.

Перші згадки щодо інституту казначейства зафіксовані в період Київської Русі за правління Ярослава Мудрого. Княжа казна тих часів була сховищем матеріальних цінностей. Тоді не було розмежування між коштами держави і князя. Княжа казна наповнювалася як натурою (худоба, шкіра), так і грошима. До казни надходили мито, яке сплачувалось на державних кордонах; торгове мито у містах; судові мита за лиття срібла, утримання солеварень, корчм; штрафи; дарунки князям та воєнна здобич. Для того, щоб наповнити князівську скарбницю, на населення накладали різні додаткові трудові повинності (будівництво доріг і мостів) та податки. Княжий двір і насамперед військо використовували всі доходи княжої скарбниці. Суспільні фінанси Галицько- Волинської держави мали спільні риси з фінансами Київської Русі. Основні доходи державної скарбниці формувалися через збирання данини натурою та грошима. Князь Галицько- Волинського князівства розпоряджався державними доходами, а державна скарбниця не була відокремлена від княжої. Доходи князівств застосовувались переважно для

будівництва замків, мостів, доріг, культових споруд, на ведення воєн, утримання війська. З часу завоювання Галичини і частини Волині польським королем Казимиром Великим Україна почала втрачати свою самостійність, а з нею – суверенні державні фінанси. В історії розвитку суспільних фінансів України важливу роль відіграли процеси державотворення, які відбувалися у період Запорозької Січі(кінець XV – кінець XVIII ст.). В той час було утворено гетьманську військову скарбницю, яка формувалася з доходів від промислової експлуатації рибальських і мисливських угідь, земель і хуторів та ін. Вважається, що саме у Запорізькій Січі були сформовані основи справжньої Української державності. На організацію фінансових відносин Запорізької Січі значний вплив мали фіскальні інститути київської, польської та литовської доби в розвитку України. До скарбниці надходили гроші та цінності, в т. ч. містились військові регалії, якими розпоряджався кіш; у ній також зберігалися бойові припаси і зброя. Основними джерелами наповнення скарбниці Запорізької Січі були:

- кошові регалії та домени (доходи від використання природних угідь);
- військова здобич;
- королівська субсидія, царська та гетьманська платня (допомога у відповідні часи від Польщі, Росії, Гетьманщини);
- військовий оклад (податок з козаків);
- мито (за перевезення товарів територією Запорізької Січі);
- господарська десятина та медове (податки з хуторів, млинів, пасік тощо);
- торгове (податок з крамарів);
- куфовий збір (податок зі спиртних напоїв);
- податок з шинків;
- подимне (податок з підданих війська);
- мостове (плата за перевезення через річки);
- орендна плата (податок за крамниці та вантажні човни);
- руга, роковщина (податок на утримання церкви і духівництва);
- інші доходи (безгосподарне і конфісковане майно, судові штрафи, викуп за полонених тощо).

Січковий скарбник (шафар) приймав доходи, видавав гроші та речі, вів облік касових сум і матеріальних цінностей, складав звіти кошовому та козацькій раді. Військові доходи в Запорізькій Січі витрачалися на купівлю продовольчих товарів, бойових припасів, утримання військової старшини, духовенства, послів, побудову човнів.

Слід зазначити, що всі напрямки загального процесу реформування системи управління державними фінансами безпосередньо пов'язані з функціонуванням Казначейства. Це визначено тим, що мета його створення та основні завдання діяльності стосуються виконання бюджетів, забезпечення дотримання бюджетної дисципліни, ефективного розподілу державних фінансових ресурсів. У Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки виокремлено комплекс проблем у сфері управління ліквідністю загальнодержавних коштів. Зазначено, що в умовах обмеженого доступу до ринків капіталу і економічної нестабільності значно ускладнюється прогнозування строків та обсягів надходжень і видатків на коротко- та середньострокову перспективу, тому ефективність управління коштами уряду потребує додаткової уваги. У процесі казначейського обслуговування бюджетів залишки коштів на Єдиному казначейському рахунку суттєво коливаються, що змушує Державну казначейську службу України і Національний банк України проводити відповідні регулювальні заходи у випадках досягнення як мінімальних, так і максимальних показників. Для забезпечення стабільності державних фінансів, як акцентовано у цьому документі, необхідне покращення прогнозування руху коштів і розширення його часових горизонтів (з одного – до шести місяців), узгодження строків випуску державних боргових інструментів із потребами уряду в коштах. Відповідно важливим завданням, яке має нині вирішити казначейство, є підвищення прогнозованості та доступності коштів, які спрямовуються на виконання державних функцій. Основним результативним показником успішності досягнення цієї мети має бути відсоток відхилення

прогнозних показників руху коштів на коротко- та середньострокову перспективу від фактичних.

Таким чином, з метою покращення управління ліквідністю державних коштів визначено такі завдання:

- 1) удосконалити механізм прогнозування руху коштів шляхом проведення аналізу даних щодо фактичного руху цих коштів за останніх 3–5 років для визначення закономірностей і налагодження обміну інформацією з головними розпорядниками коштів; збільшення періоду прогнозування поденного руху коштів Єдиного казначейського рахунка з одного до шести місяців; підвищення якості прогнозів;
- 2) покращити управління коштами через запровадження механізму розміщення тимчасово вільних залишків коштів Єдиного казначейського рахунка та валютних рахунків уряду; узгодження строків значних надходжень і видатків державного бюджету; запровадження спрощеної моделі сплати податкових платежів на єдиний рахунок, відкритий платником податків у казначействі; зміни строків виплати заробітної плати та соціальних виплат, а також сплати платниками податків платежів до бюджетів;
- 3) поліпшити координацію між процесами управління ліквідністю та управління боргом шляхом узгодження планів випуску короткострокових боргових інструментів з прогнозами руху коштів на Єдиному казначейському рахунку та валютних рахунках уряду; визначення доцільності та ймовірних варіантів інтеграції функцій з управління ліквідністю й управління боргом для узгодження стратегій випуску боргових інструментів та інвестування вільних залишків коштів.

Таким чином, головні стратегічні пріоритети діяльності Державної казначейської служби України нині сконцентровані на таких інтегрованих напрямках:

- удосконалення казначейського обслуговування бюджетних коштів;
- запровадження інноваційних інструментів і технологій;
- розвиток програмно-цільового методу у бюджетному процесі;
- модернізація системи бухгалтерського обліку в державному секторі;

- підвищення рівня захисту даних інформаційно-телекомунікаційної системи;
- покращення інформаційної взаємодії з іншими учасниками бюджетного процесу;
- підвищення відкритості та прозорості діяльності.

1.2 Зарубіжний досвід систем казначейської форми організації обслуговування бюджетів.

Глобалізація та сучасні економічні й фінансові виклики збільшують потребу держав у міжнародній співпраці, обміні найкращими практиками та скоординованій модернізації управління державними фінансами. Сучасні країни стикаються з численними проблемами, які важко вирішувати самотійно. Серед них - прийняття міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, впровадження нових методів і інструментів контролю державних витрат, використання систем даних у бухгалтерському обліку та бюджетуванні, підтримка процесів децентралізації тощо. Для вирішення цих проблем створюються різні міжнародні організації, платформи та бази даних, які призначені для координації діяльності, обміну досвідом та інформацією. Розглянемо деякі з них, функціонування яких стосується казначейських органів.

РЕMPAL (Public Expenditure Management Peer Assisted Learning) – мережа «Взаємне навчання та обмін досвідом в управлінні державними фінансами» – є платформою для обміну досвідом та інформацією між країнами-учасниками і міжнародними фінансовими організаціями, такими як Світовий банк і Міжнародний валютний фонд, які є донорами програми. Ця платформа також служить для навчання та професійного обміну між фахівцями з метою ефективного і результативного використання державних коштів шляхом застосування новітніх методів управління державними фінансами.

РЕMPAL була заснована в 2006 році за ініціативою Світового банку. До складу РЕMPAL входять представники міністерств фінансів і національних казначейств з 23 країн: Албанії,

Азербайджану, Білорусі, Болгарії, Боснії та Герцеговини, Вірменії, Грузії, Казахстану, Киргизстану, Косова, Молдови, Македонії.

Функції казначейств різних країн змінювалися відповідно до національних особливостей їхнього функціонування. Наприклад, через тривалі війни, які зменшували багатство держави, казначейства почали виконувати нову функцію - випуск внутрішніх і зовнішніх боргових зобов'язань. З утворенням фінансових монополій вони почали приймати на зберігання акції. Розвиток системи комерційних банків також вніс зміни до функцій казначейств: функції емісії грошей і карбування монет передали центральним банкам. В окремих випадках казначейства діяли як банківські установи, що приймали вклади від населення. У сучасному світі казначейські установи різних країн мають свої особливості, зумовлені державним устроєм, територіально-адміністративним поділом, рівнем розвитку економіки та її структурними особливостями.

У таких країнах, як Великобританія і США, органи казначейства і Міністерства фінансів становлять єдину структуру з широкими повноваженнями, виконуючи активну роль у виконанні бюджету. У США казначейство також займається фінансовими розслідуваннями. У країнах, таких як Франція, Бразилія, Австралія, казначейства також мають широкі повноваження та активну роль. В інших розвинених країнах, таких як Канада, Німеччина, Італія, функції казначейств більш сконцентровані та обмежені.

Моделі казначейства:

- Пасивна модель: Казначейство обмежується простим виділенням ресурсів бюджетним установам згідно із затвердженими бюджетами.
- Активна модель: Крім виділення фінансових ресурсів, казначейство може встановлювати ліміти на зобов'язання і витрати.
- Гіперактивна модель: Казначейство може дозволяти певні витратні операції на основі заздалегідь встановлених критеріїв.

У таких країнах, як Франція, Бразилія та Австралія, казначейство виконує активну роль, тоді як у США та Великобританії воно виконує гіперактивну роль, оскільки в цих країнах органи казначейства та Міністерства фінансів функціонують як єдиний механізм із широкими повноваженнями.

В окремих моделях казначейського виконання бюджету можуть застосовуватися різні інструменти казначейського виконання бюджету:

- а) ліміти бюджетних зобов'язань;
- б) бюджетні та фінансові ліміти;
- в) бюджетні асигнування тощо.

Також моделі відрізняються за основними функціями, які виконує казначейство. Це може бути касове виконання бюджету за видатками та доходами, управління готівкою, управління єдиним рахунком, управління державним боргом та інші функції.

Країна	Роль казначейських органів	Інструменти, які використовують органи казначейства
США	Гіперактивна	Бюджетні асигнування
Великобританія	Гіперактивна	Ліміти бюджетних зобов'язань
Японія	Пасивна	Бюджетні і касові ліміти
Франція	Активна	Ліміти бюджетних зобов'язань
Бразилія	Активна	Бюджетні і фінансові ліміти за видами витрат
Австралія	Активна	Ліміти бюджетних зобов'язань
Канада	Пасивна	Ліміти бюджетних зобов'язань
Італія	Пасивна	Ліміти бюджетних зобов'язань
Німеччина	Пасивна	Ліміти бюджетних зобов'язань

Казначейство Великобританії.

В організаційному аспекті казначейство може функціонувати як департамент (дирекція) міністерства фінансів (наприклад, у Австралії, Франції, Великобританії), як окреме міністерство (наприклад, у Бразилії, Індонезії, Туреччині) або як незалежне агентство при міністерстві фінансів (наприклад, у Ірландії, Скандинавських країнах).

Роботою Казначейства Великобританії керують канцлер казначейства (міністр фінансів), головний секретар і правління казначейства. Канцлер казначейства (Chancellor of the Exchequer) відповідає за фіскальну та грошово-кредитну політику, встановлення цільових показників інфляції та виконує міністерські обов'язки як Другий лорд казначейства.

Основна частина ресурсів державного бюджету проходить через Консолідований фонд Великобританії – єдиний державний рахунок, відкритий Казначейством Великобританії в Банку Англії, на який зараховуються всі надходження і з якого списуються всі виплати з державного бюджету. Казначейство постійно контролює хід виконання бюджету. Крім цього, окремо відкривається рахунок для Національного фонду позик, через який здійснюється управління тимчасово вільними залишками коштів і залучення позик.

Якщо на рахунку Консолідованого фонду спостерігається перевищення надходжень над витратами, то цей надлишок перераховується на рахунок Національного фонду позик, а якщо виникає дефіцит коштів або тимчасовий касовий розрив, він покривається позикою з рахунку Національного фонду позик, що збільшує державний борг.

Витрати Консолідованого фонду поділяються на дві основні групи: витрати, які щорічно затверджуються Парламентом (військові асигнування, витрати на промисловість, сільське господарство, управління, соціально-культурні заходи, субсидії місцевим органам влади, допомога країнам, що розвиваються), і умовно-постійні витрати, які не розглядаються в Парламенті (витрати на обслуговування державного боргу, а також відрахування до фондів Євросоюзу).

Виконавчі агенції – це підрозділи казначейства, що чітко фокусуються на виконанні своїх завдань. Наприклад,

Національна комісія з інфраструктури надає експертні та неупереджені поради щодо інфраструктури, розробляє оцінку національної інфраструктури, здійснює конкретні дослідження і взаємодіє з державним і приватним секторами для консультацій щодо майбутніх потреб інфраструктури.

Консультативні та незалежні наглядові органи працюють окремо від департаменту казначейства. Наприклад, Управління з питань бюджетної відповідальності (OBR) було створено в 2010 році для проведення незалежного й авторитетного аналізу державних фінансів Великобританії.

Компенсаційна схема фінансових послуг (FSCS) є установою, що фінансується за рахунок податків і незалежна від казначейства. FSCS передбачає компенсацію у разі, якщо суб'єкти фінансових послуг, наприклад банки, не можуть задовольнити вимоги до них. Так, FSCS надав підтримку банку «Бредфорд та Бінглі» (B&B) під час фінансової кризи.

Управління Королівського двору розпоряджається суверенним грантом від імені Департаменту казначейства. Суверенний грант використовується для підтримки Королеви у виконанні її службових обов'язків та утримання королівських палаців.

Інші суб'єкти господарювання – це декілька компаній, підзвітних Казначейству Великобританії. Наприклад, компанія UK Asset Resolution Ltd (UKAR) – це холдингова компанія для банків, придбаних під час фінансової кризи, що об'єднує бізнес компаній «North Rock Asset Management Limited» (NRAM) та «B&B». З моменту свого створення UKAR проводить інвестиційну стратегію розпорядження своїми інвестиціями в компаніях «NRAM» та «B&B».

Скарбниця Королівства Англії була заснована в 1126 році за правління Генріха I. У середині XVII століття склався один з основних принципів роботи Казначейства Великобританії, який діє й досі: всі витрати мають бути затверджені казначейством, навіть якщо Парламент проголосував за виділення коштів на конкретні потреби. У казначействі працювали такі відомі особистості, як філософ Джон Локк і вчений Ісаак Ньютон. З прийняттям Закону про Казначейство і Департамент аудиту 1866 року, повноваження з організації бюджетного процесу були законодавчо передані Казначейству Її Величності (Her Majesty's Treasury; HM Treasury).

Казначейство Великобританії відповідає за розробку положень податкової та бюджетної політики держави, контроль над бюджетними витратами, а також забезпечення стабільності й стійкості економіки Великобританії загалом.

Діяльність Казначейства Великобританії охоплює всі стадії бюджетного процесу: від організації процесу складання проєкту бюджету до його виконання і складання звітності про виконання бюджету.

Казначейство Франції

Казначейство Франції було створено у 1806 році під назвою "Каса обслуговування". У 1914 році воно отримало назву "Управління руху фондів", а з 1940 року стало відомим як "Управління казначейства".

Основний законодавчий акт, що регулює бюджетні процеси у Франції, включаючи казначейське виконання бюджету, — це Органічний закон про Бюджет 2001 року. Цей закон є базовим для інших бюджетних законів і визначає принципи змісту, підготовки та виконання річного державного бюджету, а також обліку та звітності. До цього додаються підзаконні акти, які уточнюють конкретні питання касового виконання бюджету, такі як Декрет президента Франції "Про загальні положення щодо обліку державних фінансових операцій" і інструкції Мініфіну "Про організацію служби державних бухгалтерів" (1966 рік) та "Система національних рахунків" (1999 рік).

Казначейство Франції (DG Trésor) входить до складу Міністерства економіки і фінансів Франції (ministère de l'Économie et des Finances) і організовує процеси формування та виконання державного бюджету. Для виконання своєї місії DG Trésor об'єднує майже 1500 представників, з яких 717 працюють у центральному управлінні в Парижі, а 758 – за кордоном у 106 країнах, в посольствах Франції та представництвах європейських і міжнародних установ. Крім того, тисячі представників працюють у територіальних органах і департаментах казначейства, розташованих у регіонах і комунах.

Основними завданнями DG Trésor є:

- Підготовка економічних прогнозів та консультації з питань економічної та державної політики у фінансовій і соціальній сферах.

- Фінансове регулювання економіки та установ, що займаються страхуванням, банківською діяльністю та інвестиціями на фінансових ринках.
- Проведення двосторонніх та багатосторонніх фінансових і торговельних переговорів.
- Підтримка експорту та інвестицій за кордон.
- Управління державними коштами та боргом через Agence France Trésor (AFT).

Організаційна структура AFT

Кожен розділ AFT відповідає за виконання певних завдань:

1. Розділ готівки відповідає за складання касових прогнозів, взаємодію з Банком де Франс як банкіром казначейства та з державними уповноваженими і бухгалтерами, а також за операції з управління готівкою, такі як позики, депозити та репозиції державних цінних паперів.
2. Розділ боргу відповідає за проведення аукціонів, синдикацій, викупів, взаємодію з первинними дилерами, активні операції з управління боргом та просування казначейських цінних паперів для інвесторів.
3. Розділ моніторингу операцій та ризиків здійснює перегляд і розрахунок фінансових операцій, ведення звітності, погашення боргу та купонні виплати, моніторинг ризиків для всіх фінансових операцій та управління Фондом державного боргу.
4. Підрозділ досліджень та стратегій проводить аналіз операцій, моделювання пропозицій, моніторинг міжнародних робочих груп.
5. Розділ з макроекономіки здійснює оцінювання впливу макроекономічного та фінансового клімату, формування відносин з інвесторами та рейтинговими агентствами.
6. Підрозділ зв'язку відповідає за зовнішнє та внутрішнє спілкування та цифровий зв'язок.
7. IT-підрозділ здійснює адміністрування інформаційної системи, впроваджує нове програмне забезпечення та послуги, моніторить і застосовує політику безпеки.
8. Розділ внутрішнього контролю, законності, політики ризику та правових питань займається проведенням внутрішнього контролю, управлінням ризиками та контролем за виконанням правил поведінки та політики конфіденційності

У Франції діє система єдиного казначейського рахунку (ЄКР), який утримується у Центральному банку Франції (Banque de France). Ця система має глибокі історичні коріння, оскільки почала своє функціонування ще за часів Імперії: імператорським указом від 27 лютого 1811 року було запроваджено вимогу муніципалітетам депонувати ліквідні активи. Згодом ця система

розширилася на департаменти під час Третьої республіки і була визначена в статті 26.3 Конституційної постанови 2001 року, яка стверджує, що всі місцеві та регіональні органи влади повинні передавати свої ліквідні активи в депозит державі.

На єдиному казначейському рахунку Франції щоденно здійснюється вирівнювання сальдо близько 7 тисяч операційних рахунків, належних бюджету держави, регіональним органам влади, органам місцевого самоврядування та іншим державним установам. Використовуючи цю систему, держава може інвестувати щоденні надлишки грошових коштів, зменшуючи тим самим борг, і мінімізувати сальдо державного рахунку у Центральному банку Франції в кінці кожного дня, навіть якщо в бюджеті є структурний дефіцит. Така централізована система управління бюджетними коштами відіграє ключову роль у фінансовій стабільності країни.

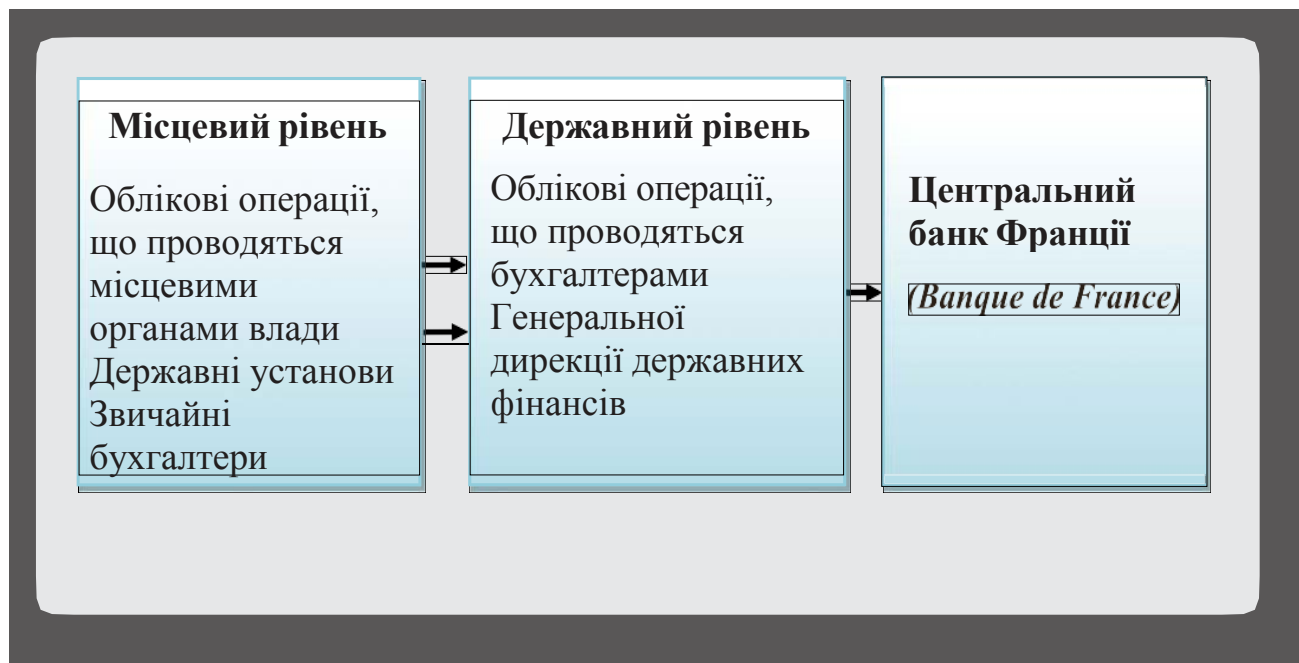

Схема централізованого управління бюджетними коштами у Франції

РОЗДІЛ 2 ПРАКТИКА КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

2.1. Організаційне забезпечення казначейського обслуговування видатків місцевих бюджетів

Важливість досягнення конкретних результатів, визначених місцевою бюджетною політикою, потребує чіткої координації та відповідальності кожного учасника бюджетного процесу. Основним завданням координації є максимальне використання наявного потенціалу для досягнення спільних цілей. Заходи з координації роботи мають бути спрямовані на створення системи, де кожен учасник:

- чітко знає свої завдання та може оцінити результати роботи;
- несе відповідальність за використання бюджетних коштів та прийняття управлінських рішень;
- має всю необхідну інформацію для оперативного управління.

Спершу потрібно визначити ключових учасників у процесі прийняття управлінських рішень щодо видатків на місцевому рівні. Послідовний аналіз бюджетного процесу дозволить окреслити їх функції та визначити, як саме вони координують свої рішення і дії.

Безпосередню та опосередковану роль у процесі управління видатками місцевих бюджетів в Україні відіграють суб'єкти управління, система яких зображена на рис. 2.1. Розглянемо послідовно роль кожного з учасників бюджетного процесу в прийнятті рішень щодо складання, розгляду, затвердження, виконання, звітування, фінансового контролю та оцінки ефективності видатків місцевих бюджетів.

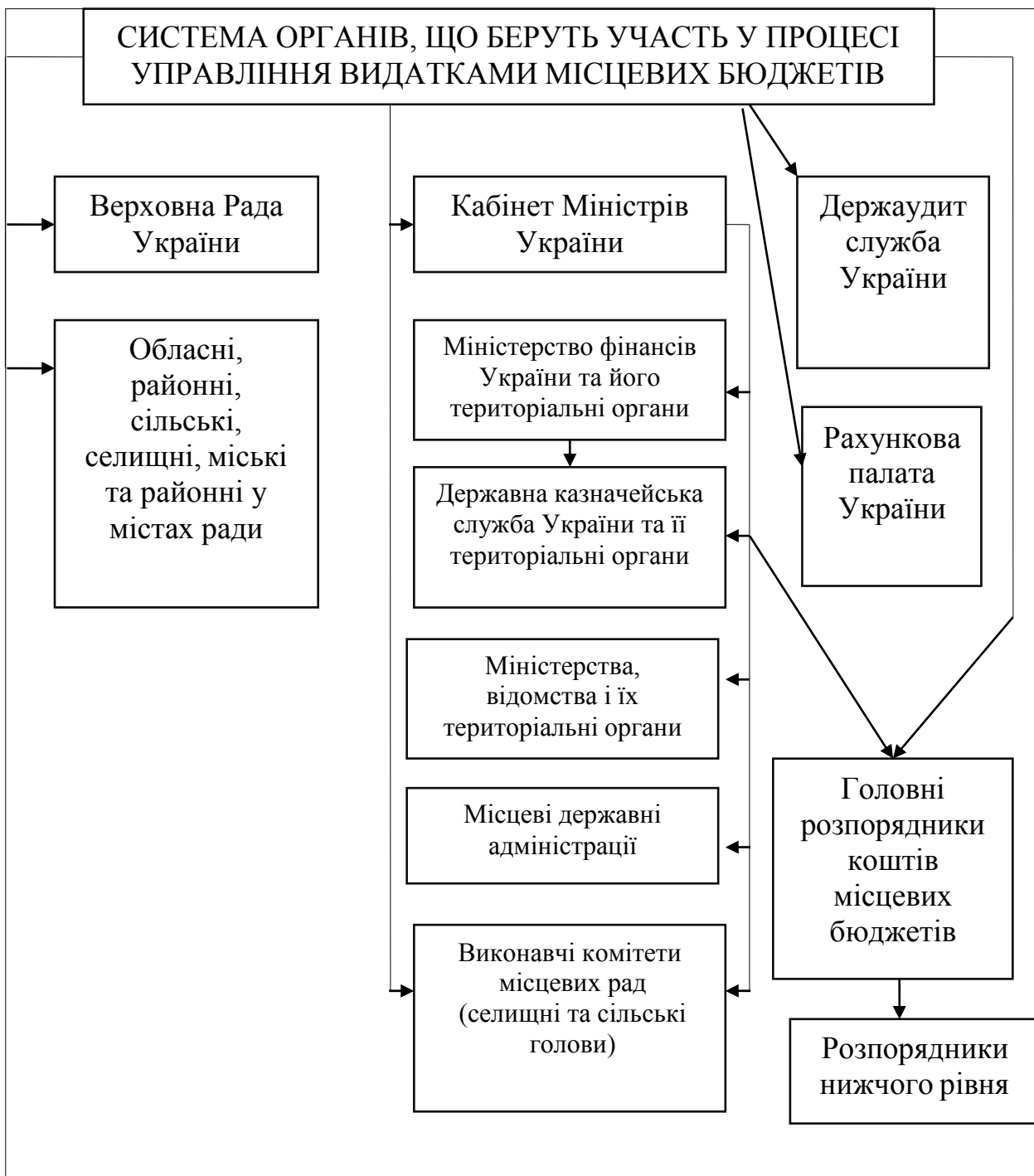

Рис. 2.1. Суб'єкти управління видатками місцевих бюджетів

Одним із недоліків чинного Бюджетного кодексу є відсутність повного переліку учасників бюджетного процесу; визначено лише, що це органи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями. Перелік бюджетних повноважень

учасників бюджетного процесу обмежується повноваженнями в сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, викладеними в статті 17.

Детальнішу інформацію щодо повноважень учасників бюджетного процесу, зокрема у сфері управління видатками місцевих бюджетів, можна отримати тільки під час аналізу статей Бюджетного кодексу, які стосуються складання, затвердження та виконання місцевих бюджетів, а також інших законодавчих актів.

На етапі складання місцевих бюджетів Міністерство фінансів України інформує Раду Міністрів АРК, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи відповідних рад про особливості складання розрахунків до проєктів бюджетів на наступний бюджетний рік. Після схвалення Кабінетом Міністрів України проєкту Закону про Державний бюджет України Міністерство фінансів доводить до відома Ради Міністрів АРК, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних рад:

- розрахунки прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів;
- методику їх визначення та інші показники, необхідні для складання місцевих бюджетів;
- пропозиції щодо форми проєкту рішення про місцевий бюджет (типова форма рішення).

Складання місцевого бюджету має також ґрунтуватись на пріоритетах місцевої бюджетної політики. Прогнозні та програмні документи соціально-економічного розвитку території та прогноз фінансового балансу на наступний рік мають бути основою для визначення пріоритетних напрямків видатків.

У коментарях до Бюджетного кодексу зазначено, що в бюджетному процесі «мають бути враховані середньострокова та довгострокова перспективи, встановлений зв'язок із загальними цілями соціально-економічного розвитку».

В Бюджетному кодексі прямо не вказано про зв'язок місцевого бюджету з соціально-економічним розвитком території, але є положення, які в певній мірі стосуються цього питання. Зокрема, разом із проєктом рішення про місцевий бюджет подається пояснювальна записка, яка містить інформацію про соціально-економічний стан відповідної адміністративно-територіальної одиниці та прогноз її розвитку на наступний бюджетний період, які є основою для проєкту місцевого бюджету. Крім того, має бути прогноз показників бюджету за основними видами доходів, видатків та фінансування на наступні три бюджетні періоди. Однак на практиці ця робота часто виконується формально через ненадійність макроекономічних прогнозів, постійні зміни у податковому законодавстві та зміну пріоритетів у бюджетних видатках під впливом різних політичних сил. Ці прогнозні документи зазвичай не мають практичного значення і не використовуються при формуванні показників бюджету на наступні роки.

Важливим елементом у процесі управління видатками місцевих бюджетів має стати моніторинг та контроль за витрачанням коштів, виконанням бюджетних програм.

У бюджетному процесі, спрямованому на результат, моніторинг має бути інструментом відстеження процесу впровадження програми, виявлення відхилень планових показників від фактичних. Таким чином, він фокусує увагу на

існуючих та потенційних проблемах виконання видаткової частини бюджету та, за потреби, стимулює розробку заходів для виправлення ситуації.

Моніторинг необхідно проводити для вирішення таких завдань:

- забезпечення цільового та ефективного використання бюджетних коштів;
- отримання та узагальнення інформації про хід фінансування;
- виявлення відхилень під час виконання бюджету;
- координації взаємодії учасників програм для підвищення ефективності їх реалізації;
- своєчасного забезпечення органів місцевої влади та місцевого самоврядування інформацією про хід виконання заходів, передбачених бюджетними програмами.

Жодна система не може бути успішною, якщо вона не має ефективної системи контролю. Цей інструмент забезпечує ефективне управління витратами та сприяє досягненню визначених цілей.

Основним принципом контролю є відповідальність розпорядників коштів за використання бюджетних ресурсів та забезпечення їх ефективного використання. Найбільш важливим стає поточний контроль, який здійснюють органи Державної казначейської служби (ДКС). Цей вид контролю передбачає своєчасне отримання інформації для моніторингу виконання видаткової частини бюджету, зокрема щодо:

- обсягів фінансування;
- напрямків та обсягів видатків;

- відхилень фактичних асигнувань від планових показників.

У Додатку В наведено схему виконання місцевих бюджетів.

Співробітники органів казначейства проводять контроль над прийняттям платіжних документів від розпорядників коштів, щоб переконатися у відповідності їх бюджетним асигнуванням, що вказані в кошторисі доходів та видатків, зареєстрованим бюджетним фінансовим зобов'язанням, та виконують оплату на користь постачальника товарів або послуг.

Проте практика показує, що розпорядники бюджетних коштів не завжди реєструють в органах казначейства всі бюджетні зобов'язання та бюджетні фінансові зобов'язання своєчасно. Тобто момент реєстрації зобов'язань відбувається з великим запізненням після їх виникнення. Це означає, що непогашені бюджетні фінансові зобов'язання, зареєстровані в обліку органів казначейства, не відображають реальний стан дебіторської та кредиторської заборгованості розпорядників бюджетних коштів. Отже, виділення асигнувань здійснюється в межах планових показників на здійснення асигнувань, що не відповідає вимогам щодо виділення коштів розпорядникам коштів під їхні зобов'язання.

З метою поліпшення механізму використання бюджетних коштів Порядком реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах ДКСУ встановлено, що розпорядники коштів бюджету повинні зареєструвати бюджетні зобов'язання в межах кошторисних призначень по мірі їх виникнення, а бюджетні фінансові зобов'язання - протягом 3 днів з моменту їх утворення, але не пізніше останнього робочого дня місяця.

Мати всебічну та детально опрацьовану інформацію про всі етапи виконання бюджету за видатками є важливим для ефективного управління місцевим бюджетним ресурсом. Ця інформація включає контроль за відповідністю між затвердженими призначеннями та реалізацією, різницю між призначеними та витраченими асигнуваннями, бюджетними та бюджетно-фінансовими зобов'язаннями, фактичними та касовими витратами бюджету, а також інформацію про заборгованість за зобов'язаннями з простроченим платежем.

Фінансово-бюджетний механізм забезпечує практичну дієвість місцевих бюджетів в Україні у контексті фінансового функціонування. Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів визначений наказом Міністерства фінансів України від 23.08.2012 р. № 938 за умови наявності внутрішньої платіжної системи.

Джерелами для виконання видатків є кошти державного (у вигляді трансфертів) та місцевих бюджетів, які зберігаються на єдиному казначейському рахунку та виділяються розпорядникам коштів на виконання певних програм та функцій. Також важливим джерелом фінансування є власні надходження бюджетних установ, такі як плата за послуги, благодійні внески, гранти та дарунки.

Органи ДКС забезпечують виконання видатків будь-якого місцевого бюджету. Вони контролюють відповідність кошторисів розпорядників бюджетних коштів до розпису Державного бюджету України. Розпорядники бюджетних коштів здійснюють бюджетні зобов'язання та здійснюють витрати в межах бюджетних асигнувань, визначених у кошторисах. Будь-які

зобов'язання, прийняті фізичними та юридичними особами за кошти державного та місцевого бюджетів України без відповідних бюджетних асигнувань або порушення встановлених Бюджетним кодексом та законами про Державний бюджет України, не вважаються бюджетними зобов'язаннями. Видатки будь-якого місцевого бюджету на покриття таких зобов'язань не можуть бути здійснені.

Державна казначейська служба використовує мережу головного розпорядника коштів, що повністю відповідає за достовірність даних, що надходять в мережу. Ця мережа фактично є списком розпорядників на нижчому рівні у структурі головного розпорядника і розділена за Кодами програмної класифікації видатків (КПКВКМБ) та за Кодами відомчої класифікації.

На кожному рівні органи Казначейства перевіряють відповідність даних, отриманих від вищого органу ДКС, зі списком розпорядників, які безпосередньо обслуговуються у відповідному органі Казначейства. Якщо виявляються розбіжності або відсутність необхідної інформації в базі, це повідомляється вищому органу Державної казначейської служби для вжиття відповідних організаційних заходів.

Місцевий бюджет є бюджетом адміністративно-територіальної одиниці (наприклад, області, району, міста, селища, села), який затверджується відповідною радою з метою забезпечення необхідними фінансовими ресурсами фінансування різних сфер, таких як господарське й культурне будівництво, комунальне і житлове господарство, освіта, охорона здоров'я тощо.

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» визначає відносини, що виникають під час добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад. Цей процес здійснюється з дотриманням ряду принципів, таких як:

- конституційність та законність
- добровільність
- економічна ефективність
- державна підтримка
- повсюдна місцева самовлада
- прозорість та відкритість
- а також відповідальність.

До прийняття цього Закону в Одеській області нарахувалось 517 місцевих бюджетів Таблиця 2.1:

Таблиця 2.1

Кількість місцевих бюджетів та розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, що отримували фінансування через органи Казначейства Одеської області у 2019-2023 роках

Рік	Кількість місцевих бюджетів	Кількість установ по мережі місцевих бюджетів
2019	426	1 993
2020	411	1 999
2021	99	1 759
2022	99	1 611
2023	99	1 598

На початку 2020 року місцевих бюджетів нараховувалось 411, у т.ч.:

- 1 обласний бюджет,
- 26 районних бюджетів
- 7 бюджетів міст обласного значення
- 7 бюджетів районного значення
- 370 бюджетів селищ, сіл, об'єднаних територіальних громад.

Постановою Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» від 17.07.2020 №807-IX затверджено новий склад районів Одеської області, проте на сьогодні функціонуючими залишаються всі територіальні управління/відділення Державної казначейської служби у містах та районах, які були утворені у 1996 році до актуального на той час адміністративно-територіального устрою України.

На виконання Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад» від 16.04.2020 №562- IX , розпорядженням Кабінету Міністрів України « Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Одеської області від 16.06.2020 №720-р , затверджено перелік територіальних громад Одеської області.

Відповідно до територіально-адміністративного устрою України Одеська область з 01.01.2021 нараховує 99 місцевих бюджетів (Рис.2.2), а саме:

- -1 обласний бюджет
- -7 районних бюджетів
- -91 бюджет місцевого самоврядування, з них:

- 19 міських,
- 25 селищних
- 47 сільських бюджетів

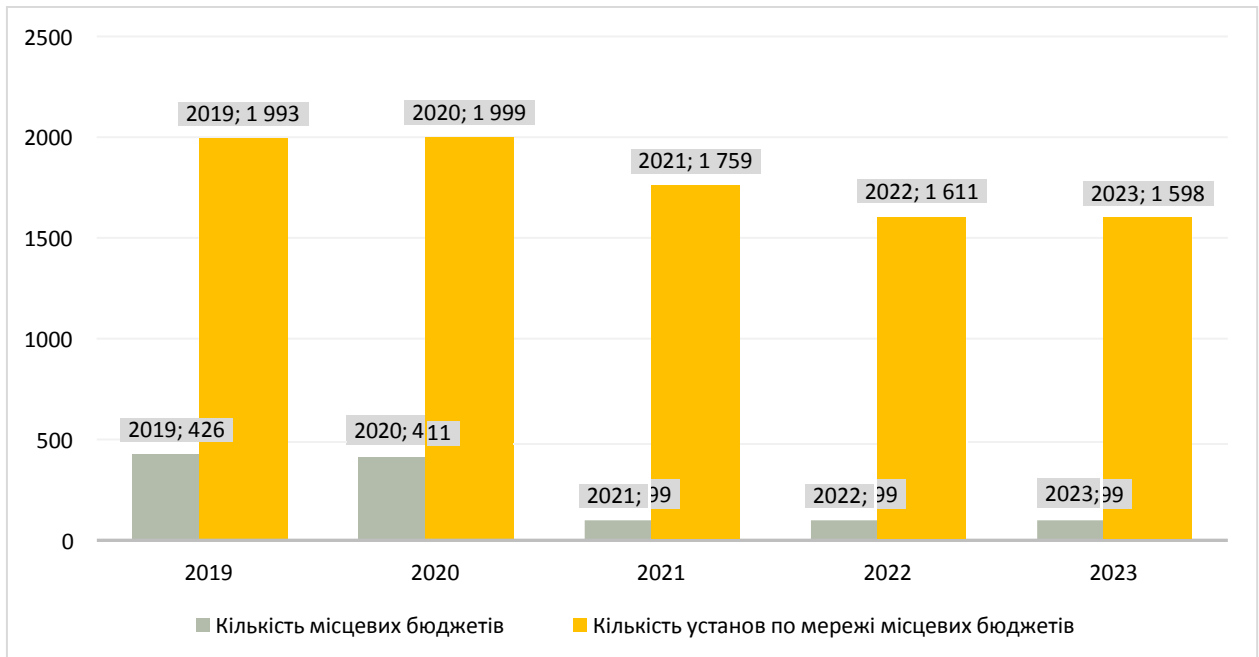

Рис. 2.2 Кількість місцевих бюджетів та розпорядників та одержувачів бюджетних коштів по Одеській області у 2019-2023 роках

2.2. Аналіз показників казначейського обслуговування місцевих бюджетів за доходами на прикладі Одеської області

Напрямок держави на посилення ролі місцевого самоврядування наочно прослідковується у динаміці росту надходжень місцевих бюджетів Одеської області за минулі 5 років без урахування власних надходжень бюджетних установ та міжбюджетних трансфертів (Таблиця 2.2, Рис.2.3) з 17 547,7 млн.грн у 2019 році до 25 352,3 млн.грн за 11 місяців 2023 року.

Аналіз доходів місцевих бюджетів Одеської області (без урахування власних надходжень бюджетних установ та міжбюджетних трансфертів) за 2019-2023 роки, млн.грн

	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік, 11 міс
Податок та збір на доходи фізичних осіб	9 590,7	10 222,6	12 620,6	16 844,2	16 032,9
Земельний податок	2 940,4	2 766,2	2 836,0	2 657,5	2 827,0
Єдиний податок	2 218,7	2 355,1	2 830,2	2 784,3	3 244,3
Інші надходження	2 797,9	2 992,5	3 090,5	2 253,3	3 248,1
РАЗОМ	17 547,7	18 336,4	21 377,3	24 539,3	25 352,3

Таблиця 2.2

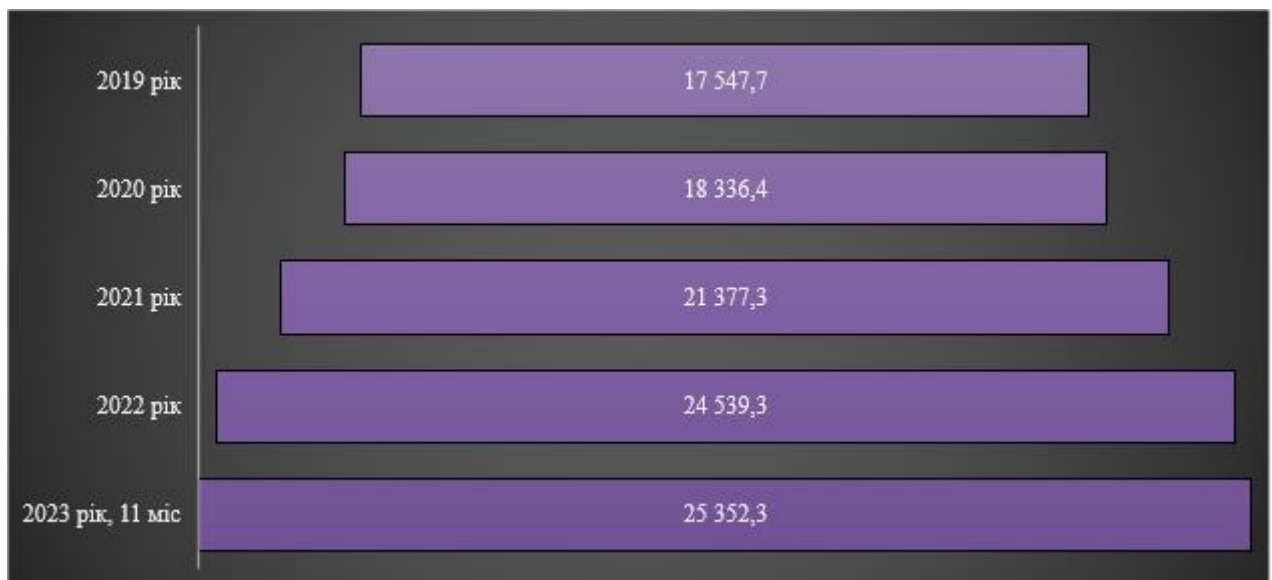

Рис.2.3 Динаміка зростання доходів місцевих бюджетів Одеської області за 2019-11 місяців 2023 року, млн.грн

У структурі доходів місцевих бюджетів Одеської області за 11 місяців 2023 року значну частку складає податок та збір на доходи фізичних осіб (ПДФО), що становить 63% від загального обсягу або 16 032,9 млн. грн. Варто відзначити, що порівняно з 2019 роком обсяг ПДФО зрос у 2022 році в 1,75 рази, і таке ж саме збільшення зафіксовано за 11 місяців 2023 року. Причиною цього зростання було збільшення відрахувань із заробітної плати військовослужбовців та підвищення нормативу розподілу ПДФО з 60% до 64% до місцевих бюджетів з 2022 року. Зазначимо, що найбільший приріст ПДФО, отриманого територіальними громадами в Україні у 2022 році, зафіксовано в Дачненській

територіальній громаді - збільшення у 7 разів порівняно з показником попереднього 2021 року.

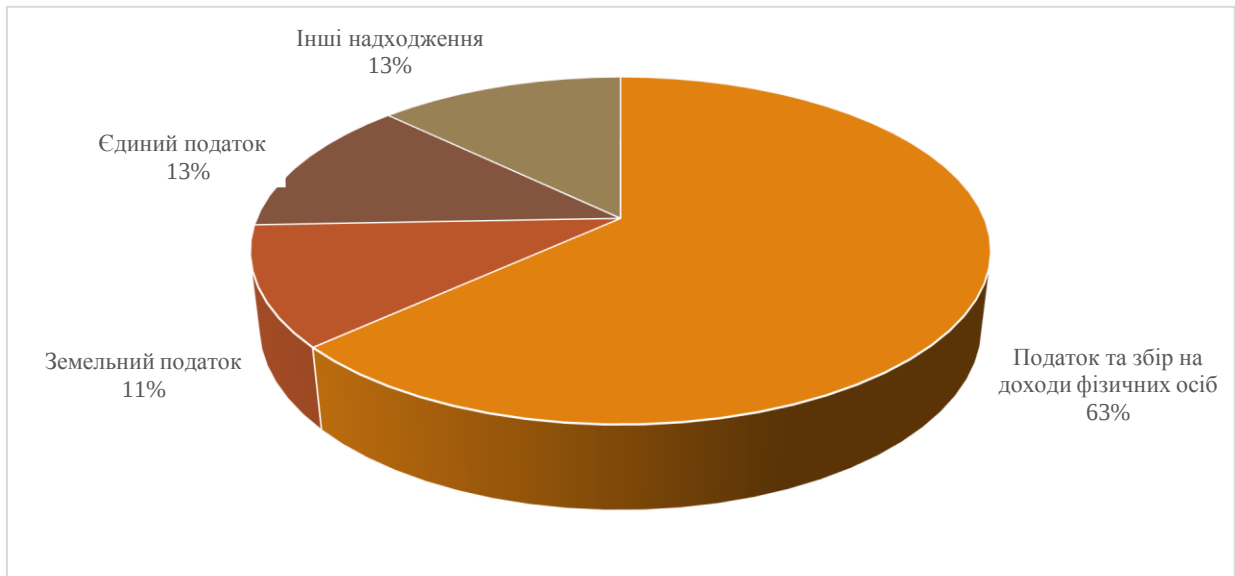

Рис.2.4 Структура доходів місцевих бюджетів Одеської області (без урахування власних надходжень бюджетних установ та міжбюджетних трансфертів) за 11 місяців 2023 року, %

Обсяг надходжень від плати за землю до місцевих бюджетів Одеської області протягом останніх 5 років коливався у межах від 2,6 до 2,9 млрд. грн. Зміни в бізнес-активності в області, викликані розпочаттям військових дій, відбиваються на динаміці надходження єдиного податку до місцевих бюджетів (див. Рис.2.5): у 2022 році надходження єдиного податку зменшилися на 2% у порівнянні з 2021 роком і склали 2 784,3 млн. грн. Однак за 11 місяців 2023 року надходження єдиного податку до місцевих бюджетів Одеської області зросли на понад 15% в порівнянні з минулим роком і становлять 3 244,3 млн. грн. Зміни обсягу єдиного податку пов'язані з тим, що з початком повномасштабного вторгнення законодавець передбачив можливість для суб'єктів господарювання із значними доходами переходити на спрощену систему оподаткування, де вони сплачують лише 2% єдиного податку замість 18% податку на прибуток.

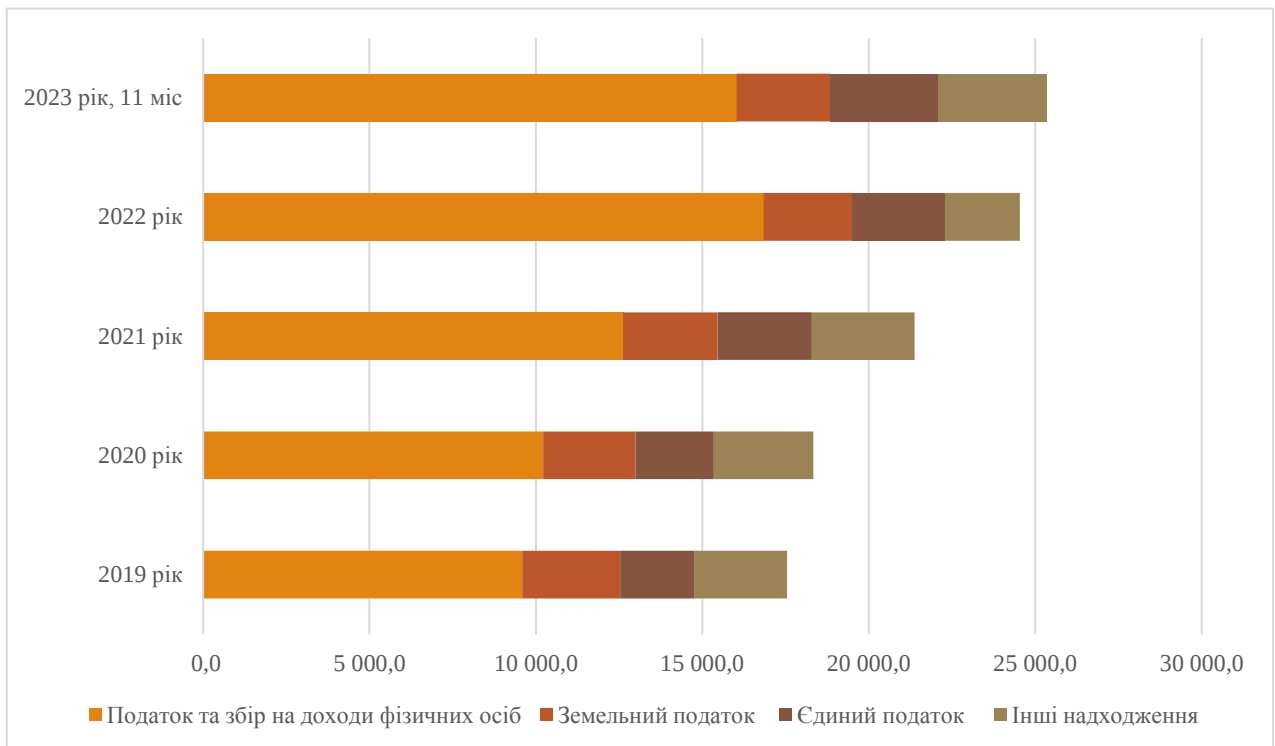

Рис.2.5 Динаміка зміни обсягу доходів місцевих бюджетів Одеської області (без урахування власних надходжень бюджетних установ та міжбюджетних трансфертів) за 2019- 11 місяців 2023 року, млн.грн

2.3. Аналіз показників казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками та міжбюджетними трансфертами на прикладі Одеської області

Аналіз витрат місцевих бюджетів Одеської області за останні 5 років виявив значне зменшення їх обсягу у 2020 році в порівнянні з показниками за 2019 рік (див. Таблицю 2.3, Рисунок 2.6). Це зменшення головним чином зумовлене скороченням частки міжбюджетних трансфертів від державного бюджету до місцевих, переведенням закладів первинної медичної допомоги на прямі відносини з Національною службою здоров'я України, а також здійсненням соціальних виплат та субсидій населенню безпосередньо з державного бюджету, без залучення місцевих коштів. Таким чином, у 2020 році витрати загального фонду місцевих бюджетів Одеської області скоротилися на 19% порівняно з 2019 роком, а витрати спеціального фонду зменшилися на 5%.

У 2021 році обсяг витрат в абсолютних показниках майже повернувся до рівня 2019 року, з відхиленням на 2,3% у меншу сторону. На рівень витрат місцевих бюджетів у 2022 році значний вплив справила військова агресія Російської Федерації: витрати загального фонду залишилися на рівні довоєнних, а витрати спеціального фонду скоротилися у 6 разів.

За період 11 місяців 2023 року витрати місцевих бюджетів Одеської області вже відповідають загальній сумі витрат за весь 2022 рік, що свідчить про можливе перевищення їх минулорічних показників за весь 2023 рік.

Аналіз видатків місцевих бюджетів Одеської області за 2019-2023 роки, млн.грн

Таблиця 2.3

1	2	3	4	5	6
Видатки	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік, 11 міс.
Всього по ЗФ, у т.ч.	25 999,7	21 069,6	24 647,4	24 986,9	25 135,2
Видатки на освіту	8 214,9	9 055,1	11 829,3	12 424,6	10 858,7
Видатки на охорону здоров'я	9 260,0	3 243,3	2 402,7	1 269,5	1 214,8
Субвенція ДБ				304,6	640,0
Заходи з тероборони				231,0	106,5
Інші	8 524,8	8 771,2	10 415,4	10 757,2	12 315,2
Всього по СФ, у т.ч.:	9 126,9	8 629,2	9 675,4	1 490,5	1 429,6
Плата за послуги	530,0	538,4	455,7	470,4	535,2
Інші джерела власних надходжень	364,7	301,9	382,5	1 020,1	894,4

1	2	3	4	5	6
СФ безпосереднього зарахування, у т.ч.	8 232,2	7 788,9	8 837,1	1 905,6	6 794,0
- субвенція ДБ				131,2	1 087,1
- заходи з тероборони				77,4	251,6
РАЗОМ	35 126,6	29 698,8	34 322,8	26 477,4	26 564,8

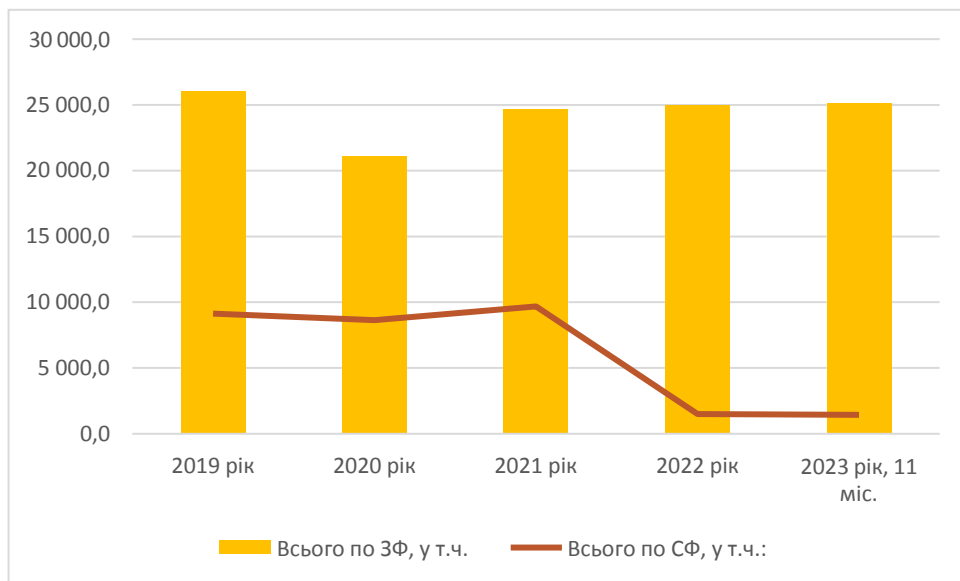

Рис. 2.6 Аналіз видатків місцевих бюджетів по Одеській області за 2019-2023 роки за фондами, млн.грн

Протягом останніх 5 років (див. Таблицю 2.3, Рисунок 2.7) спостерігається тенденція до зростання частки касових видатків на освіту, здійснених місцевими бюджетами Одеської області: від 8 214,9 млн. грн у 2019 році до 12 424,6 млн. грн у 2022 році.

Витрати на охорону здоров'я місцевих бюджетів Одеської області з 9 260,0 млн. грн у 2019 році зменшилися до 1 269,5 млн. грн у 2022 році.

Особливістю видатків місцевих бюджетів у воєнні 2022-2023 роки є видатки на заходи з територіальної оборони: 308,4 млн. грн у 2022 році та 358,1 млн. грн протягом 11 місяців 2023 року; а також субвенції з місцевих бюджетів установам державного

бюджету для заходів з підтримки обороноздатності держави: 435,8 млн. грн у 2022 році та 1 727,1 млн. грн за 11 місяців 2023 року. Ці субвенції відзначаються тим, що всі місцеві територіальні громади, при виділенні цих коштів, передбачили у своїх рішеннях про бюджет, що залишки коштів, які не будуть витрачені до кінця поточного року, залишатимуться на рахунках установ державного бюджету для покриття аналогічних видатків у наступному році..

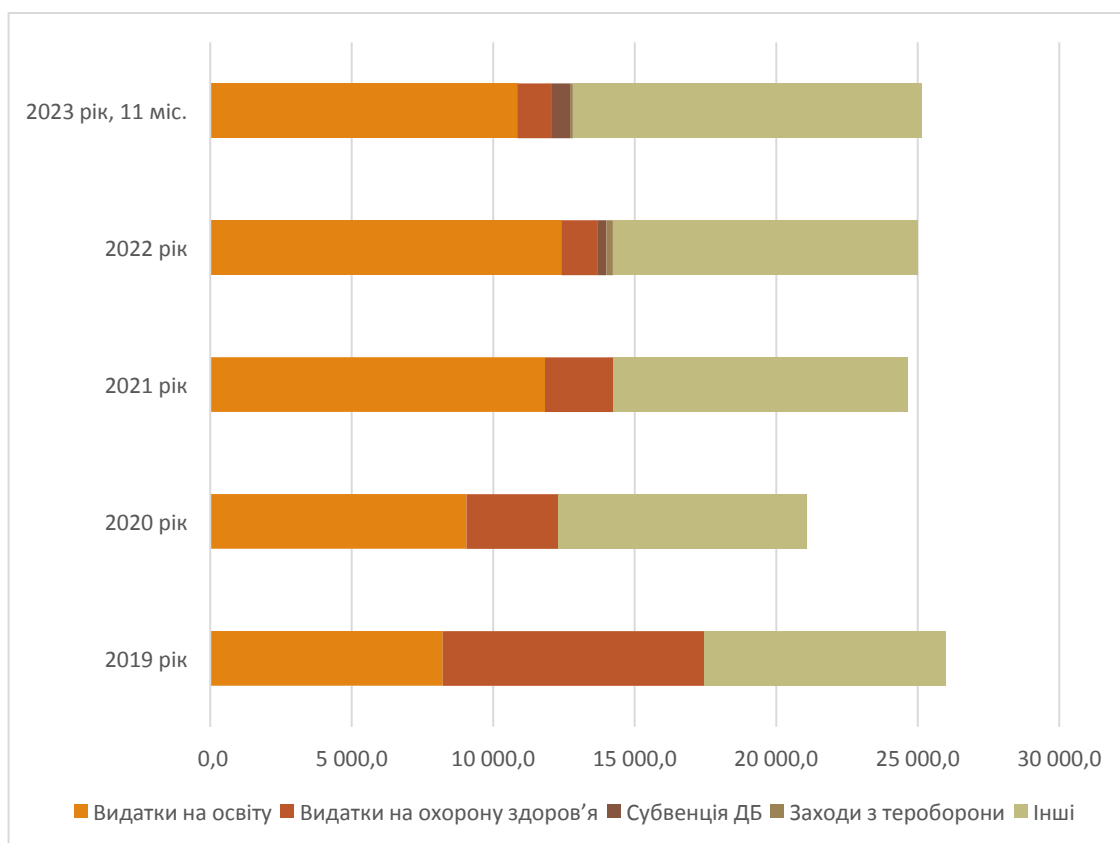

Рис. 2.7 Аналіз структури видатків загального фонду місцевих бюджетів Одеської області за 2019-2023 роки, млн.грн
Серед видатків спеціального фонду місцевих бюджетів Одеської області (див. Таблицю 2.3, Рис. 2.8) слід зазначити збільшення частки витрат, здійснених за рахунок інших джерел власних надходжень бюджетних установ, включаючи суми за дорученням або цільові надходження. Протягом 2022-2023 років такі видатки зросли втричі порівняно з попередніми періодами, що викликано,

насамперед, значними благодійними внесками у натуральній формі для потреб територіальної оборони та допомоги внутрішньо переміщеним особам, а також цільовими пожертвами від іноземних громад.

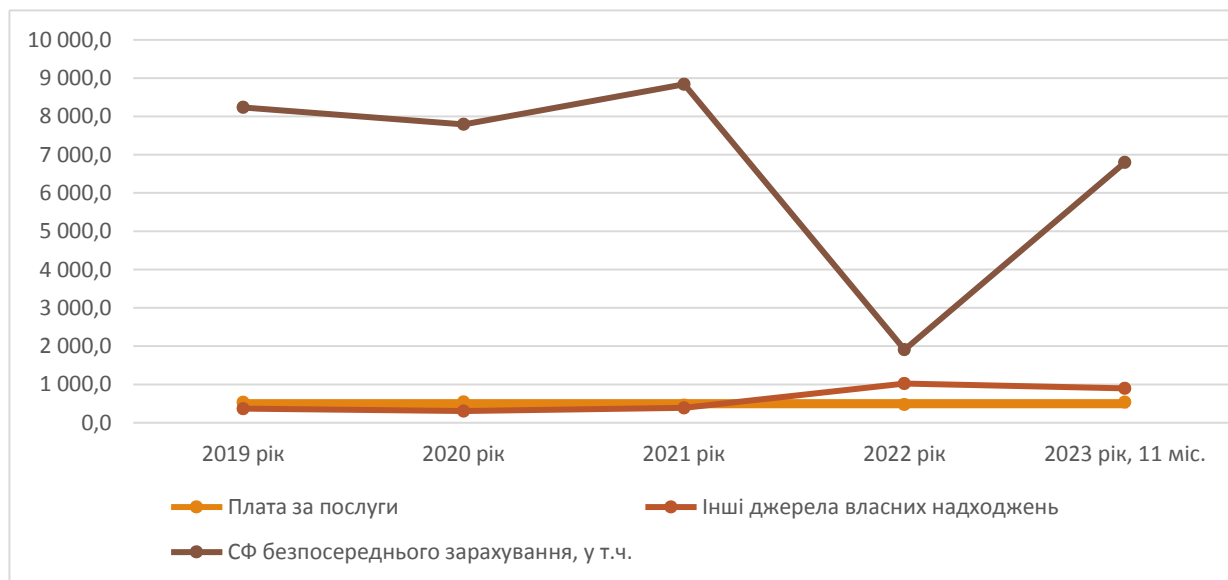

Рис.2.8 Структура видатків спеціального фонду місцевих бюджетів по Одеській області за 2019-2023 роки, млн.грн

Слід зазначити позитивну тенденцію щодо зменшення частки видатків місцевих бюджетів, проведених за рахунок міжбюджетних трансфертів з державного бюджету (Таблиця 2.3, Таблиця 2.4, Рисунок 2.9).

Таблиця 2.4

Міжбюджетні трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам Одеської області за 2019 – 11 місяців 2023 року, млн.грн

1	2	3	4	5	6
Міжбюджетні трансферти, млн.грн	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік, 11 міс
Освітня субвенція	4 370,3	5 112,3	6 237,3	6 106,6	5 686,8
Медична субвенція	3 479,9	923,4			
Виплата допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям та інвалідам з дитинства	3 519,2				

1	2	3	4	5	6
Субвенція на надання пільг та субсидій населенню	825,4				
Субвенція на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я		211,9	321,6	185,1	139,3
Субвенція з фонду боротьби з COVID-19		203,7	59,7		
Субв. на ремонт доріг	617,3	927,5	1 077,3	308,6	670,5
Субвенція на соціально-економічний розвиток окремих територій	97,6	79,7	391,5		
Субв. на житло особам, які захищали Україну, внутрішньо-переміщеним особам, учасникам бойових дії на території інших держав	34,4	40,8	65,1		442,2
Субв.на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти					100,9
Субв. на реалізацію проектів (об'єктів, заходів), спрямованих на ліквідацію зброєної агресії					610,8
Субв. на проектування, відновлення та будівництво, модернізацію, облаштування, ремонт об'єктів будівництва громадського призначення					89,6
Інші субвенції	748,5	788,5	1 216,4	300,2	743,0
Базова дотація	551,1	692,8	904,6	1 059,5	1 631,2
Додаткові дотації	790,3	452,6	364,9	224,9	461,4
Всього міжбюджетні трансферти з Державного бюджету	15 034,0	9 188,7	10 578,7	8 184,9	10 575,7
Реверсна дотація до Державного бюджету	-467,7	-511,9	-586,9	-90,7	-831,4

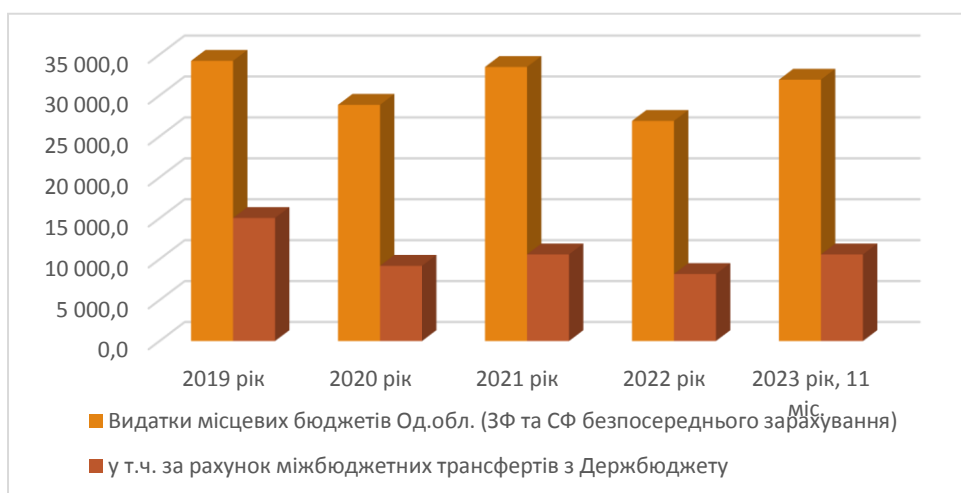

Рис. 2.9 Обсяг видатків загального та спеціального (в частині безпосереднього зарахування) фондів місцевих бюджетів Одеської області, у тому числі за рахунок міжбюджетних трансфертів з державного бюджету за 2019-2023 роки.

Проведення аналізу видатків місцевих бюджетів потребує дослідження важливого аспекту, а саме стану перерахування міжбюджетних трансфертів. Навіть при зменшенні частки таких трансфертів із державного бюджету, на сьогодні вони складають більше третини загальних доходів місцевих бюджетів.

Динаміка міжбюджетних трансфертів за період з 2019 по 2023 рік (див. Рис. 2.10) подібна до динаміки видатків місцевих бюджетів за той же період: різке зменшення у 2020 році на 40% порівняно з 2019 роком, що було обумовлено скороченням переліку видатків, що фінансуються з місцевих бюджетів (зокрема, на охорону здоров'я та надання різних видів соціальної допомоги), а також стійкий рівень на протязі 2020-2023 років, коли вони залишалися навколо 10 000,0 млн.грн для місцевих бюджетів

Одеської

області.

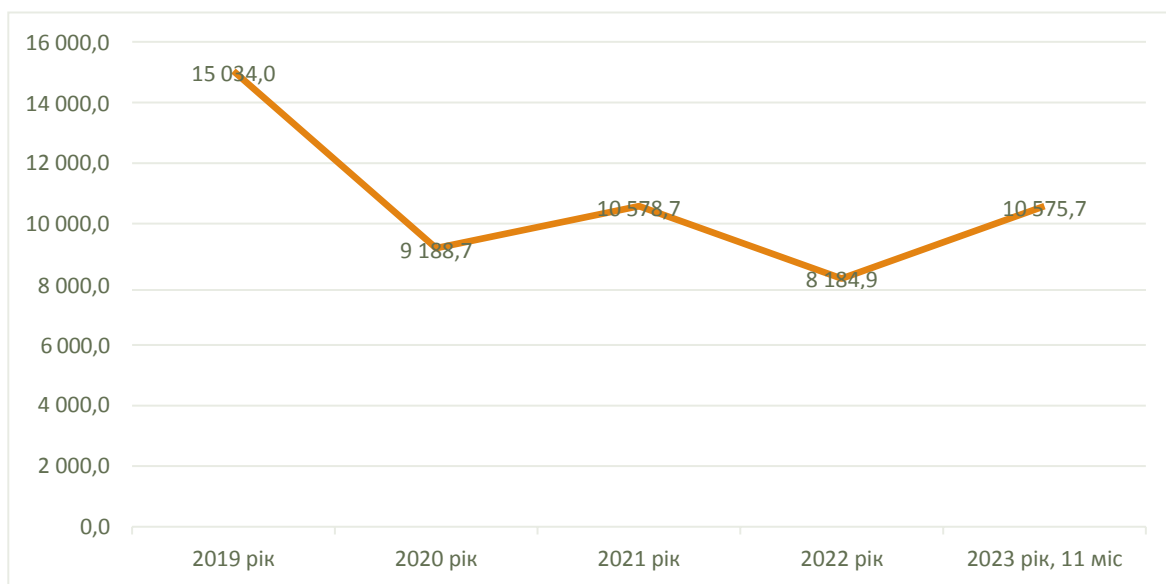

Рис.2.10 Динаміка змін обсягу міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам Одеської області за 2019-2023 роки, млн.грн

Важливо зауважити, що зміни в бюджетному та податковому законодавстві спрямовані на розширення

повноважень місцевих органів самоврядування. Це підтверджується зростанням дохідної частини місцевих бюджетів і значним зменшенням частки міжбюджетних трансфертів із державного бюджету. Однак варто враховувати, що значна частина видатків, яка раніше фінансувалася з місцевих бюджетів або була передана на рівень державного бюджету (наприклад, видатки на соціальні допомоги та субвенції), або зараз фінансується безпосередньо з державного бюджету, направляючись на рахунки надавачів послуг первинної медичної допомоги.

Структура видів міжбюджетних трансфертів із державного бюджету до місцевих бюджетів Одеської області є показовою і наочно відображає потреби суспільства та стан економіки країни (Таблиця .2.4, Рисунок 2.11).

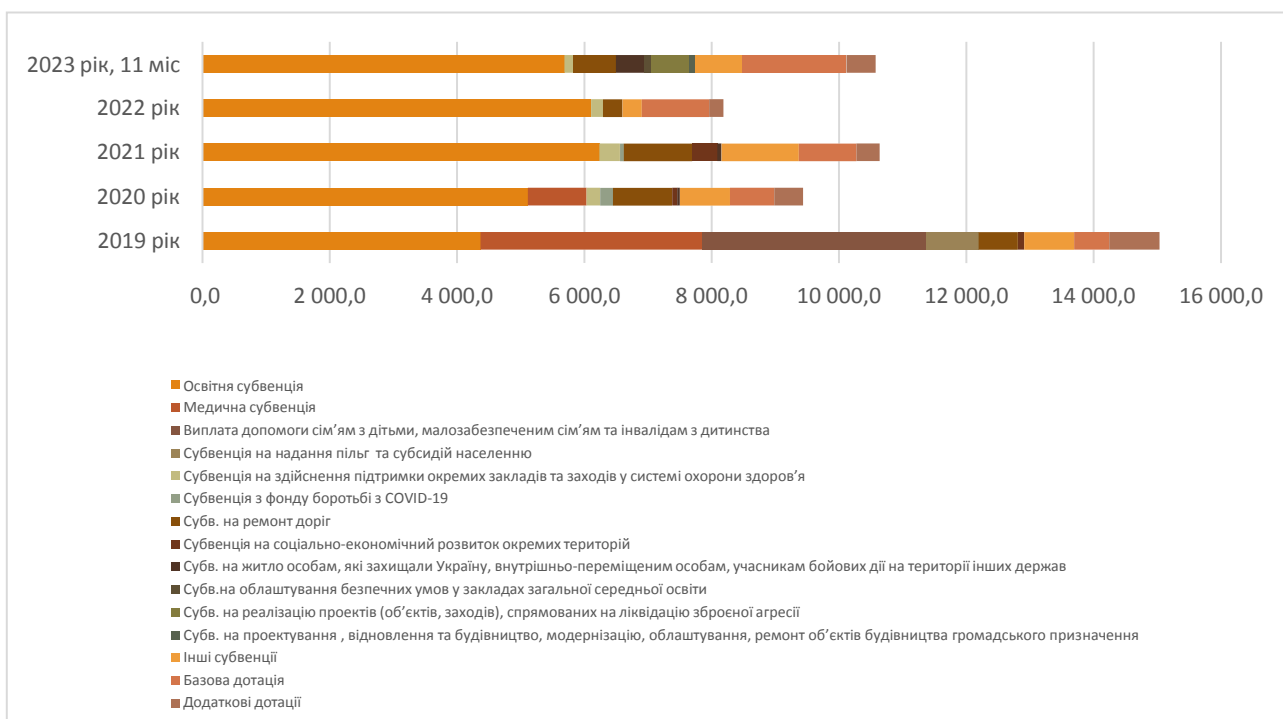

Рис.2.11 Структура міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам Одеської області за 2019-2023 роки, млн.грн

Обсяг базової дотації, що передавався з державного бюджету до місцевих бюджетів Одеської області з метою горизонтального вирівнювання податкової спроможності територій, зріс утричі з 2019 до 2023 року. Необхідно зазначити, що Одеська область завжди характеризувалася низькою бюджетною здатністю, внаслідок чого деякі місцеві бюджети виступали як донори, передаючи кошти у формі реверсної дотації до державного бюджету. У 2019 та 2020 роках цими донорами було 6 місцевих бюджетів області, а у 2021 – уже 9. Однак з початком повномасштабної військової агресії у 2022 році перерахування реверсної дотації було призупинено, і станом на 24 лютого 2022 року перерахування становило лише 90,7 млн грн. Проте упродовж 2023 року перерахування реверсної дотації відновлено – за 11 місяців цього року воно склало 831,4 млн грн.

Згідно з законом України від 14 листопада 2019 року №294-IX, внесені зміни до Бюджетного кодексу України, що передбачали перенесення видатків на житлові субсидії для населення, пільги на оплату житлово-комунальних послуг та інші види допомоги сім'ям з дітьми з місцевих бюджетів до державного. Тим не менше, ці видатки все ще фінансувалися за рахунок відповідних субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам. Наприклад, у 2019 році сума таких видатків становила 4 344,6 млн грн, або 29% від загального обсягу міжбюджетних трансфертів із державного бюджету.

Медична субвенція у 2019 році для Одеської області склала 3 479,9 млн грн, що становило 23% від загального обсягу міжбюджетних трансфертів з державного бюджету цього року. Важливо відзначити, що медичну субвенцію з державного

бюджету місцеві бюджети отримували лише до 1 квітня 2020 року, після чого заклади первинної медичної допомоги були переведені на прямі відносини з Національною службою здоров'я України, видатки якої віднесені Бюджетним кодексом України до видатків Державного бюджету.

Протягом усіх 5 останніх років найбільшу питому вагу мала освітня – її частка у міжбюджетних трансфертах з 29% у 2019 році збільшилася до 54% у 2023 році.

Як вже зазначалося міжбюджетні трансфери з державного бюджету завжди відповідають викликам реального життя країни. Так у 2020 та 2021 році в період пандемії COVID-19 обсяг субвенції на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я та на боротьбу з COVID-19 складав у 2020 році – 415,6 млн.грн, у 2021 році – 381,3 млн.грн. У 2022 субвенції на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я склала вже 185,1 млн.грн, а у 2023 лише 139,3 млн.грн.

У 2019 році обсяг субвенцій на житло особам, які захищали Україну, внутрішньо-переміщеним особам та учасникам бойових дії на території інших держав по Одеській області склав 34,4 млн.грн, у 2020 році 40,8 млн.грн, у 2021 році лише 65,1 млн.грн, у 2023 році вже 442,2 млн.грн.

Необхідність у захисті населення продиктувала необхідність надання місцевим бюджетам у 2023 році таких нових субвенцій за 11 місяців по Одеській області:

- Субвенція на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти – 100,9 млн.грн.

- Субвенція на реалізацію проектів (об'єктів, заходів), спрямованих на ліквідацію збройної агресії – 610,8 млн.грн.
- Субвенція на проектування, відновлення та будівництво, модернізацію, облаштування, ремонт об'єктів будівництва громадського призначення – 89,6 млн.грн.

Відповідно до заключних положень Бюджетного кодексу України (БКУ) в умовах воєнного стану, як виняток з чинної норми статті 1032 та 1033 БКУ, місцеві органи самоврядування або військові адміністрації можуть ухвалювати рішення щодо направлення залишків коштів за субвенціями з державного бюджету місцевим бюджетам, які залишилися на рахунках місцевих бюджетів на початок 2022 та 2023 років, на заходи з територіальної оборони, задоволення продовольчих потреб цивільного населення, евакуацію, вивезення або переміщення цивільного населення з місць бойових дій та небезпечних територій до безпечних місць, включаючи оплату транспортних послуг, пального та мастильних матеріалів, облаштування місць розміщення громадян, які були змушені залишити свої місця проживання чи перебування через бойові дії, а також на інші заходи, спрямовані на підтримку цивільного населення в умовах воєнного стану. Більшість територіальних громад Одеської області використовували цю можливість у 2022 році, витрачаючи майже 5% від загального обсягу усіх видатків за рахунок субвенцій саме на видатки з територіальної оборони.

У 2022 році відзначалася особливість міжбюджетних відносин, зокрема, надавалася субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам для забезпечення нагальних потреб функціонування держави у період воєнного стану. Зазначена

субвенція використовувалася для проведення різних заходів, у тому числі придбання продовольчих і санітарно-гігієнічних товарів, пального, будівельних матеріалів для аварійно-ремонтних робіт на об'єктах, що пошкоджені внаслідок бойових дій, а також медичного обладнання та лікарських засобів. Вартість цих заходів у Одеській області склала 340,8 млн грн.

Щодо використання залишків субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2024 рік", лише невикористані кошти освітньої субвенції, субвенції на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, субвенції на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах, а також субвенції на проектування, відновлення та будівництво, модернізацію, облаштування, ремонт об'єктів будівництва громадського призначення, якщо такі кошти не витрачені до кінця 2023 року, повинні залишатися на рахунках місцевих бюджетів. Ці кошти зберігаються для використання у наступному бюджетному періоді згідно їх призначення та згідно з Прикінцевими положеннями Бюджетного кодексу України.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

3.1. Концептуальні підходи до формування та розвитку казначейських систем у зарубіжних країнах

Практика управління фінансовими ресурсами та організації контролю бюджетних коштів дозволяє оперативно маневрувати обмеженими державними коштами, спрямовувати їх на першочергові соціально- економічні проблеми .

Консолідація фінансових ресурсів держави на ЄКР дозволяє органам Казначейства мати вичерпну інформацію про стан державних фінансів, тобто, володіти фінансовим важелями макроекономічного регулювання.

Разом із тим проблеми, що постійно виникають у процесі управління фінансовими ресурсами державного бюджету, зумовили існування різних підходів до їхнього вирішення, що знайшло свій вираз у формулюванні концептуальних засад функціонування державних систем казначейства.

Зарубіжні країни, зустрічаються з тими чи іншими проблемами управління публічними фінансами, знаходять рішення, які відповідають їхнім національним інтересам. Якісь із цих рішень можуть відповідати, а також можуть і суперечити інтересам України. Аналіз зарубіжного досвіду дозволяє перейняти окремі концептуальні засади формування та реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Ефективність організації руху фінансових потоків та результативність реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування БК залежить від принципів побудови фінансової системи.

Саме питання сутності та складу фінансової системи досліджується тривалий час багатьма науковцями. Приміром, В. Опарін розглядає фінансову систему з двох сторін, а саме: за внутрішньою структурою - як сукупність відносно відособлених взаємопов'язаних сфер і ланок, що відображають специфічні форми і методи фінансових відносин та за організаційною будовою - як сукупність фінансових органів та інституцій, які управляють грошовими потоками .

Близьким до цих визначень є О. Стойко, який під фінансовою системою розуміє сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами різних сфер фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких формуються, розподіляються й використовуються централізовані й децентралізовані фонди грошових коштів. До цього тлумачення Л. Миргородська додає характеристику фінансової системи як сукупності установ, інструментів і механізмів, за допомогою яких саме ці фінансові можливості державного сектору та фінансових установ здатні задовольнити фінансові потреби підприємств і населення, а також зазначає, що фінансову систему можна уявити як систему форм і методів утворення, розподілу та використання фондів грошових коштів держави та підприємств.

Узагальнюючи, зазначимо, що наукові напрацювання містять дві складники сутнісного визначення фінансової системи, а саме наявність сукупності інструментів і механізмів щодо розподілу та використання грошових коштів держави і підприємств та сукупності фінансових органів та інституцій, які управляють грошовими потоками.

Централізовані (державні) фінанси включають у себе: державний бюджет, місцевий бюджет, фінанси державних та муніципальних підприємств, фонди цільового призначення та державний кредит.

Провідним складником централізованих фінансів є бюджетна система, яка організаційно залежить від форми державного устрою і зазвичай складається з державного та місцевих бюджетів.

Розглянемо принципи побудови фінансових систем та особливості функціонування казначейських систем Франції, Казахстану та Сполучених Штатів Америки.

Франція, Казахстан та Україна є унітарними державами. США є федеративною державою з моделлю управління державними фінансами на основі адміністративних директив, що складається з 50 штатів і федерального округу Колумбія.

Україна та Франція - держави з парламентсько-президентською формою правління, Казахстан є державою з президентською формою правління. США за формою правління - президентська республіка.

Необхідно відмітити, що Франція, Казахстан та Україна використовують модель управління державними фінансами на основі адміністративних директив, у яких існує дві ланки управління, а саме: центральне та місцеве.

Фінансова система США характеризується високим рівнем автономності, за якої кожен із рівнів державного управління самостійно проводить бюджетну та податкову політику.

У Франції, Казахстані та Україні фінансовий (бюджетний) рік відповідає календарному. У США бюджетний рік починається з 1 жовтня і закінчується 30 вересня.

У Франції бюджетний процес налічує чотири стадії: по-перше складання проєкту бюджету, по-друге розгляд і затвердження бюджету, потім виконання бюджету та завершальною стадією є складання звіту про виконання бюджету.

У США цей процес складається з трьох основних тісно пов'язаних між собою стадій: створення президентського варіанта проєкту бюджету, робота Конгресу над бюджетом та виконання бюджету.

У Республіці Казахстан можна виокремити ті ж чотири стадії бюджетного процесу, як у Франції

Найбільш цікавими для України видаються здобутки зазначених держав, що їх об'єднує наявність системи казначейського обслуговування бюджетних коштів. Одні з них мають тривалу історію формування та розвитку казначейських систем, а досвід інших доречний, бо вони, як і наша держава, провадили активно зміни адміністративно-територіального устрою в межах провадження реформи децентралізації управління.

Досвід зарубіжних країн показав, що розвиток демократичного та електронного урядування, використання новітніх інформаційних технологій, упровадження відкритості та прозорості в публічній сфері, створення дієвої та ефективної системи державного управління, націленої на прийняття результативних управлінських рішень, істотно позначилися на

активізації застосування програмно-цільового методу складання та виконання бюджетів.

Першими у запровадженні ПЦМ були США, адже саме тут осучаснили переважну більшість його опцій і створили школу раціонального бюджетного менеджменту. Щоправда, на теренах нашої країни зазначений концептуальний підхід, на якому базується ПЦМ, також не є новим.

У зарубіжних країнах відбувалася реалізація різних стратегій бюджетних реформ. На цей процес істотно впливали такі чинники: тип державного устрою, форма правління, наявність парламентської більшості, що підтримує ідею бюджетної реформи, рівень децентралізації податково-бюджетних повноважень субнаціональних органів влади.

Практика застосування ПЦМ складання бюджету виявилася досить ефективною. Бюджет став більш ефективним і прозорим завдяки конкретизації завдань для кожної програми. Більшість країн із ринковою економікою використовують саме ПЦМ в бюджетному процесі, передусім США, Канада, країни Європи, та багатоінших, серед яких і країни колишнього Радянського Союзу, наприклад, країни Балтії та Казахстан, які досягли значних успіхів у застосуванні ПЦМ.

З метою ефективного управління грошовими коштами в багатьох країнах створено системи казначейства, за допомогою яких здійснюється ефективне управління фінансовими ресурсами держави. За своєю суттю створення казначейства є об'єктивним процесом.

Функціями казначейства в багатьох країнах є виконання бюджету за надходженнями та видатками. У світі існують

казначейства з широкими функціями, які безпосередньо задіяно у формуванні та реалізації економічної політики, а також у проведенні платежів. У деяких країнах казначейство відповідає за борг держави, збереження дорогоцінних металів та інших активів. В інших країнах казначейство здійснює попередній контроль перед проведенням платежу, а також веде і складає звітність. Отже, єдиної організаційної форми побудови системи казначействане існує. У країнах є певні особливості функціонування зазначеної інституції, спричинені наявністю поставлених завдань, умов і традицій конкретно-історичного періоду. Кожна з казначейських систем має як слабкі так і сильні сторони.

Побудова казначейської системи в Україні розпочалась на базі досвіду казначейської системи Франції, яке є найстарішим в Європі, уперше його було утворено в 1806 р. Її організаційна структура регулюється бюджетним законодавством і залежить від адміністративно-територіального устрою держави. Державне казначейство (Структура) як єдиний загальнонаціональний орган виконання бюджетів усіх рівнів, складається з головного управління та територіальних органів, які створено відповідно до адміністративно-територіального поділу країни. Очолює Структуру генеральний директор, який є одночасно начальником головного управління з обліку державних фінансів, якому підпорядковуються генеральні казначейрегіонів, які, своєю чергою, є очільниками підрозділів казначейства в Головному департаменті регіону. Схожу структуру має ДКС України(Додаток Б).

Головне управління займається питаннями регулювання, забезпечує координацію та організовує діяльність підвідомчих структур, в якому працює трохи більш 1000 осіб.

На місцевому рівні (у комунах) базовою ланкою казначейської системи є Відділення, їх нараховується близько 4000 одиниць, в яких працює понад 57 тис осіб. Відділення підпорядковуються завідувачу Управління обліку державних фінансових операцій. У містах та в сільській місцевості вони керують грошовими надходженнями і видатками місцевих органів влади та займаються збиранням податків, ведуть фінансове обслуговування підвідомчих казначейству громадських організацій тощо.

Органи казначейства на місцевому рівні обслуговують місцеві органи самоуправління на умовах партнерства, розвиток якого є для казначейства способом співробітництва, адаптованим до специфіки його відносин із місцевими розпорядниками коштів, яке спрямовано на покращання якості та підвищення ефективності управління місцевими фінансами завдяки об'єднанню зусиль розпорядника і муніципального казначея для досягнення спільних цілей залежно від визначених пріоритетів.

Усі рухи грошових коштів, цінних паперів, депозитних та поточних рахунків, а також операції, що стосуються дебіторської заборгованості та боргів, є операціями казначейства. Доходи та видатки за казначейськими операціями зараховуються на бюджетні рахунки.

Безпосередньо в Банк де Франс відкрито один ЄКР і в його територіальних підрозділах - понад 10 тисяч операційних рахунків з обов'язковим режимом щоденного сальдування.

Майже всі розрахунково-касові бюджетні операції здійснюються в безготівковій формі. Особливістю цього рахунка є те, що ним може користуватися не тільки головний бухгалтер казначейства, а й бухгалтери, що знаходяться в інших місцях, де розміщено філії Банк де Франс. Рух грошових коштів на ЄКР сягає дуже великих сум як за доходами, так і за видатками, цей рахунок постійно повинен знаходитися у стані платоспроможності. Тому двічі на день Банк де Франс повідомляє казначейство про стан державного рахунка .

Отже, система Державного казначейства у Франції забезпечує виконання державного і місцевих бюджетів як за доходами, так і за видатками.

Дослідімо систему казначейства пострадянського простору в Республіці Казахстан.

У Республіці Казахстан у січні 1994 р. при Міністерстві фінансів було створено Головне управління казначейства - єдиний орган із виконання бюджету, якому передано функції бюджетного управління з бухгалтерського обліку, а також методології бухгалтерського обліку в бюджетних установах і фінансовій системі .

Комітет казначейства Міністерства фінансів Республіки Казахстан (Комітет) є відомством, яке здійснює в межах компетенції центрального виконавчого органу реалізаційні й контрольні функції у сфері виконання республіканського бюджету та обслуговування виконання місцевих бюджетів, Національного фонду Республіки Казахстан, Фонду компенсації потерпілим. З метою ефективної організації роботи Комітет координує діяльність територіальних підрозділів казначейства у

сфері виконання республіканського бюджету та обслуговування виконання місцевих бюджетів, Національного фонду Республіки Казахстан, провадить перевірки територіальних підрозділів із питань дотримання норм бюджетного законодавства, а також контролює належне виконання територіальними підрозділами покладених в установленому порядку на них функцій. Центральний апарат Комітету казначейства включає в себе 14 управлінь.

Завданнями Комітету є: виконання республіканського бюджету та обслуговування виконання місцевих бюджетів, Національного фонду Республіки Казахстан, Фонду компенсації потерпілим; формування та затвердження зведеного плану фінансування за зобов'язаннями, зведеного плану надходжень і фінансування за платежами республіканського бюджету; забезпечення розподілу надходжень між республіканським, місцевими бюджетами, Національним фондом Республіки Казахстан, Фондом компенсації потерпілим, бюджетами держав - членів Євразійського економічного союзу (ЄАЕС); удосконалення інформаційних систем казначейства, спрямоване на підвищення якості виконання республіканського бюджету, казначейського обслуговування виконання місцевих бюджетів, Національного фонду Республіки Казахстан, Фонду компенсації потерпілим, забезпечення безперебійного функціонування та інформаційної безпеки інформаційних систем казначейства; забезпечення ведення бюджетного обліку; консолідація фінансової звітності з республіканського і місцевих бюджетів; забезпечення структурних підрозділів Міністерства фінансів Республіки Казахстан бюджетною звітністю з республіканського

і місцевих бюджетів; міжнародне співробітництво з питань, що входять до компетенції Комітету; участь у підготовці проєктів міжнародних договорів у межах компетенції Комітету з ЄАЕС; управління бюджетними грошима; виконання інших завдань, передбачених законодавством Республіки Казахстан .

У країні відбувалося реформування бюджетної сфери, тому виникла необхідність модернізувати чинну систему казначейства, у зв'язку з цим уряд Казахстану провів переговори з міжнародними організаціями щодо можливості виділення позики. Так, у 1996 році підписано угоду з Міжнародним банком реконструкції та розвитку на виділення коштів на придбання комп'ютерів, супутникових антен та іншого сучасного обладнання, за допомогою яких казначейство успішно виконувало поставлені цілі.

Казначейську систему розроблено відповідно до нормативно-правової бази країни з урахуванням розподілу відповідальності уряду та місцевих виконавчих органів за забезпечення ефективного і цільового витрачання бюджетних коштів.

У травні 2011 року систему «Казначейство – клієнт» було введено в дослідну експлуатацію. Багатьма експертами визнається, що в Казахстані сформовано найкращу серед пострадянських країн сучасну інтегровану інформаційну систему казначейства. Модель названо унікальною і рекомендовано як потенційну модель для можливості поширення досвіду Казахстану серед інших країн.

Минуло трохи більше 20 років від дня утворення системи казначейства і за цей відносно невеликий проміжок часу

казначейство Казахстану як ланка бюджетної системи країни пройшло величезний шлях становлення й розвитку, посівши гідне і ключове місце в системі управління державними фінансами.

Сьогодні повністю впроваджено інформаційну систему «Казначейство- клієнт», яка дозволяє в онлайн-режимі обробляти величезний потік фінансових документів, при цьому час оброблення фінансових документів скорочено.

За допомогою цієї системи щоквартально дистанційним методом здійснюється відомчий контроль діяльності територіальних підрозділів казначейства. Казначейство також є активним учасником здійснення переходу бухгалтерського обліку та фінансової звітності державних установ на метод нарахування.

За період своєї діяльності казначейство показало себе перспективним фінансовим інститутом, який є інформаційною основою ефективного управління державними фінансами на всіх рівнях, а також казначейство є жорстким контролером виконання бюджетних процедур .

Важливо наголосити на тому, що починаючи з 2016 р. в Україні органами Казначейства на основі досвіду Республіки Казахстан проводиться повномасштабне впровадження СДО клієнтів через ПТК «Клієнт казначейства - Казначейство». На сьогодні постійно здійснюється удосконалення СДО, що, своєю чергою, дозволяє розширювати інформаційно-технічні можливості роботи розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів через ПТК «Клієнт казначейства - Казначейство» та забезпечує ефективність, результативність, прозорість та відкритість управління державними фінансами.

Проведемо дослідження наступної країни з іншою побудовою системи казначейства, а саме США.

Організація фінансової системи в США характеризується високим рівнем автономності - кожен із рівнів державного управління самостійно проводить бюджетну та податкову політику.

У США до органів управління фінансами належить насамперед Міністерство фінансів (казначейство). Казначейство США було утворено в 1789 році, є представником уряду, здійснює розроблення фінансової і податкової політики, емісію грошових знаків і випуск монет, займається питаннями внутрішніх позик та управління державним боргом, контролює виконання фінансового законодавства, збирає внутрішні доходи, забезпечує грошовий обіг. Казначейство США, відповідає за управління державними ресурсами тільки в дохідній частині, на відміну від казначейства Франції, .

Другий фінансовим відомством є Адміністративно-бюджетне управління при президентові, яке розробляє фінансові програми і складає видаткову частину федерального бюджету, організовує оперативний контроль з управління бюджетом і є провідним органом виконавчої влади.

Виконання бюджету в США розподілено між Міністерством фінансів, яке займається збором внутрішніх доходів, це приблизно 90 % усіх податкових доходів, що входять до федерального бюджету, митною службою та Бюро з алкогольних напоїв, тютюнових виробів і вогнепальної зброї.

У США чітко налагоджена праця між казначейством, яке готує оцінку бюджетних надходжень та бере участь у виробленні

макроекономічної основи та Адміністративно-бюджетним управлінням, який займається складанням кошторису витрат і здійснює зведення бюджету, а президент подає його до Конгресу США.

У США регіональні та місцеві органи влади самі контролюють виконання своїх бюджетів, але ліміти на їхні потреби в запозиченні встановлюються в рамках загальних потреб у запозиченні державного сектору.

На Казначейство покладено контроль всіх надходжень та виплат за своїм генеральним рахунком у Федеральному резервному банку в Нью-Йорку, а також контролює банківські рахунки уряду. Збирає всі податки і мита, забезпечує централізований збір плати за користування і послуги для деяких установ. А контроль за витрачанням коштів здійснюють галузеві департаменти. Витрати здійснюються казначейством чеками або, частіше, застосовують електронні переведення.

Відмінною особливістю платежів, що проводяться казначейством, є переважання безготівкової форми перерахування коштів. З цією метою у Федеральному резервному банку, у казначействі та в агентствах впроваджено різноманітні системи електронних розрахунків і платіжні системи. Масштабне поширення таких систем по всьому ланцюжку проходження бюджетних коштів дозволило централізувати й оптимізувати потоки коштів, максимально скоротити час проходження коштів і забезпечити всіх учасників процесу різноманітними можливостями здійснення платежів і отримання грошових коштів.

У сучасних умовах інтеграції обмін досвідом між країнами найбільш простий, у зв'язку з функціонуванням міжнародних організацій. Наприклад, у сфері управління державними фінансами є міжнародна організація REM PAL - співтовариство із взаємного вивчення та обміну досвідом в управлінні державними фінансами, що поєднує в собі багатосторонні зусилля з розроблення й розвитку можливостей для проведення реформ, а також для обміну досвідом їхнього проведення між країнами Середньої Азії та Центральної і Східної Європи. Україна є членом Практикуючого співтовариства з питань казначейства, а саме його Лідерської групи. Це навчальне партнерство між професіоналами в галузі управління державними фінансами, яке функціонує як невід'ємна частина ініціативи REM PAL. Його основним завданням є просування дієвого і прозорого управління державними фінансами, а його стратегічними напрямками є: використання інформаційних технологій у казначейських операціях, запровадження міжнародних стандартів та ведення бухгалтерського обліку та складання звітності в державному секторі, фінансовий менеджмент і контроль.

З 2007 р. Україна є членом Міжнародної асоціації казначейських служб (AIST), створеної у 2006 р. за ініціативою Міністерства економіки, промисловості та фінансів Франції. AIST об'єднує представників казначейських служб окремих країн Європи, Африки, Карибського і Тихоокеанського басейнів (загалом 30 країн) та тісно співпрацює з міжнародними організаціями, а саме: Світовим банком, Міжнародним валютним фондом, Організацією економічного співробітництва і розвитку та Європейським банком реконструкції та розвитку.

Зокрема, 2 жовтня 2019 р. у ході семінару Міжнародної асоціації казначейських служб (AIST) на тему «Єдиний казначейський рахунок, управління боргом і казначейства» було обговорено питання щодо управління ліквідністю ЄКР та боргом. Було розглянуто питання структури ЄКР, моделей прогнозування залишків на ЄКР, розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках, здійснення операцій щодо управління боргом. Таким чином, встановлення відносин і поглиблення співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями та казначействами інших країн є одним із пріоритетних напрямів розвитку казначейської служби України.

За результатами дослідження казначейств зарубіжних країн можна дійти висновку, що в Україні застосовується базова модель казначейства Франції, з урахуванням якої сформовано організаційну структуру, що регулюється бюджетним законодавством і залежить від адміністративно- територіального устрою, виконання державного та місцевих бюджетів з широкими функціями, які несуть відповідальність і за планування та реалізацію державної економічної і фінансової політики, і за здійснення платежів.

3.2. Організація казначейського обслуговування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації

В Україні розпочато реформу місцевого самоврядування, метою якої є децентралізація влади. Створюються стимулюючі умови до об'єднання громад. Важливими кроками в реалізації цієї реформи стало прийняття Закону від «05.02.15» року № 157-VIII « Про добровільне об'єднання територіальних громад», а також внесення змін до Бюджетного кодексу (надалі – БК) та

Податкового кодексу , які стимулюють громади до об'єднання через механізм переходу бюджетів громад на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом.

Територіальні громади прирівнюються і наділяються всіма правами, які мають міста обласного значення, що супроводжується такими преференціями , а саме: отриманням до бюджету ПДФО- 60 % ; можливістю отримання базової дотації ; прямими міжбюджетними відносинами з державним бюджетом в отриманні освітньої субвенції.

Органи Казначейства обслуговують новоутворені бюджети територіальних громад та їх розпорядників коштів відповідно до бюджетного законодавства. Тобто вказані суб'єкти мають змогу реєструватись в Єдиному реєстрі розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів , формувати мережу установ , відкривати бюджетні рахунки для здійснення операцій та обслуговуватись в органах Казначейства відповідно до загальноновстановлених вимог , визначених БК та іншими нормативно-правовими актами.

Кабінет Міністрів України розпорядженням від 15 листопада 2017 року № 816-р « Деякі питання дистанційного обслуговування розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів», рекомендував розпорядникам (одержувачам) коштів місцевих бюджетів визначити пріоритетним казначейське обслуговування через систему дистанційного обслуговування “Клієнт казначейства – Казначейство ” та здійснити організаційно-технічні заходи щодо підключення до зазначеної системи:

з «01» квітня 2018 року - розпорядникам (одержувачам) коштів обласних , районних бюджетів, міст (у тому числі районів у містах), бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад;

з «01» липня 2018 року -розпорядникам (одержувачам) коштівбюджетівтериторіальних громад сіл, їхоб'єднань, селищ.

Тому, пріорітетним напрямом реформування організації казначейського обслуговування бюджетів є закріплення на законодавчому рівні обов'язку новостворених локальних органів влади (рад громад) використовувати систему дистанційного обслуговування (СДО) програмно-технологічний комплекс (ПТК) «Клієнт Казначейства – Казначейство» (Додаток Д).

«01» січня 2021 року органами Казначейства Одеської області була проведена колосальна робота по реєстрації на взяттю на казначейське обслуговування оновлених територіальних громад, фінансових органів, для чого проведено декілька відео-конференцій щодо роз'яснення порядків казначейського обслуговування та практичного застосування бюджетного законодавства.

До основних переваг запровадження казначейського обслуговування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації з використанням системи дистанційного обслуговування «Клієнт Казначейства – Казначейство» можна віднести:

- скорочення потоку вхідних та вихідних паперових документів;
- пришвидшення обробки інформації;

- спрощення процес обслуговування розпорядників бюджетних коштів всіх рівнів органами казначейства;
- отримання доступу розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів до функцій обміну плановим і бюджетними документами (розписи, планові показники, розподіли, кошториси);
- складання та візування меморіальних документів;
- завантаження бюджетних фінансових зобов'язань;
- можливість в режимі реального часу відстежувати рух коштів, по рахунках, проходження платежів, отримання виписок зрахунків тощо;
- надання послуг Державною казначейською службою України по генерації ключів електронного цифрового підпису безкоштовно;
- використання клієнтами СДО не потребує абонплати, тобто здійснюється безкоштовно;
- первинне підключення клієнтів безкоштовне;
- підтримка клієнтів щодо використання СДО безкоштовна.

На сьогоднішній день розвиток сучасних інформаційних технологій у поєднанні з існуванням законодавчої бази щодо використання електронного цифрового підпису дають підстави для запровадження юридично повноцінного електронного документообігу в системі ДКСУ.

Введення новітніх інформаційних технологій в процедури казначейського обслуговування бюджетів дозволив запровадити систему дистанційного обслуговування клієнтів казначейства, метою якого є оптимізація та спрощення взаємодії розпорядників та одержувачів бюджетних коштів із органами ДКСУ. Крім того,

це дозволяє організувати електронний формат обслуговування клієнтів, який володіє високим ступенем захисту.

Впровадження системи дистанційного обслуговування за допомогою ПТК «Клієнт Казначейства – Казначейство» із використанням цифрового підпису надає можливість виконувати такі функції:

- передача та отримання документів, що містять планові показники (витяги з бюджетного розпису, розподіли показників кошторисів та планів асигнувань, розподіли міжбюджетних трансфертів в розрізі кодів і бюджетів, а також реєстри змін до вказаних документів);
- обмін інформацією щодо бюджетних/бюджетних фінансових зобов'язань;
- обмін інформацією щодо розподілу відкритих асигнувань;
- створення та оплати платіжних доручень;
- вільне користування клієнтами казначейства інформацією щодо руху коштів на їхніх рахунках;
- використання сучасних методів шифрування при застосуванні електронного цифрового підпису;
- контроль з боку головних розпорядників коштів місцевих бюджетів за залишками коштів на рахунках підвідомчих установ та зареєстрованими бюджетними фінансовими зобов'язаннями;
- інформування клієнтів казначейства щодо перебігу процесів, в яких вони були ініціаторами.

Відтак, впроваджена ідея, щодо обов'язковості використання системи дистанційного забезпечення новоутвореними радами громад дозволить:

- організувати весь процес обслуговування клієнтів казначейства в процесі виконання бюджетів;
- зменшити видатки на обслуговування бюджетів;
- пришвидшити передачу інформації, що як наслідок зменшить витрати часу на виконання бюджетів;
- підвищити надійність інформаційної системи ДКСУ, що особливо важливо в умовах зовнішньої агресії в Україні;
- радам громад в режимі он-лайн моніторити стан своїх рахунків;
- досягнути економічного ефекту для держави в результаті зменшення витрат на матеріали для друку і передачі документів, на оплату праці працівників ДКСУ, а також економії часу.

Єдиним недоліком запровадження СДО в новоутворених радах громад є якість зв'язку в окремих віддалених територіях нашої країни. Щоб його нівелювати слід налагодити перманентний процес загальної модернізації інформаційних мереж держави, а також надати час місцевим органами влади на підготовку власного сучасного матеріально-технічного забезпечення.

Важливо зазначити, що при всіх перевагах СДО не потребує великих фінансових затрат.

Варто відзначити, що відсутність необхідності в русі паперових документів надає ще одну перевагу, крім очевидної економії коштів. Зміни торкатимуться безпосередньо процедури

виконання бюджетів. Так, бюджетні/бюджетні фінансові зобов'язання (підтверджуючі документи), якими супроводжуються платіжні доручення, достатньо передати до органів Державної казначейської служби України лише один раз. Електронний варіант документа зберігається в інформаційній системі, а відтак наступне використання конкретного документа з метою підтвердження чергового платежу (на практиці це часто трапляється при фінансуванні окремих етапів виконання довгострокових програм за відповідними договорами) можливо виконувати з простим посиланням на віртуальну копію, збережену в базі даних. Як уже зазначалося, абсолютно всі електронні версії документів чи електронні документи повинні бути підтверджені електронним цифровим підписом, а тому вся інформація, що перебуває в документах бази даних є повноцінною, повною, достовірною, актуальною та цілком легітимною для опрацювання та подальшого використання. Електронні копії паперових документів юридично є абсолютно рівносильними.

Завдяки застосуванню вказаних змін можна також досягнути зменшення навантаження на канали передачі інформації між органами Казначейства України та розпорядниками бюджетних коштів. Крім того, матиме місце суттєве спрощення обслуговування місцевих бюджетів за видатками, а також знизиться імовірність внесення помилкових даних.

Запровадження системи дистанційного обслуговування клієнтів казначейства і надання їм віддаленого доступу за допомогою програмного комплексу «Клієнт Казначейства –

Казначейство» значно спрощує опрацювання платежів та процедуру обслуговування розпорядників бюджетних коштів, а також підвищує надійність інформаційної системи ДКСУ в цілому.

Ще однією із суттєвих переваг СДО є те, що її результати дадуть ефект і для підвищення економічної безпеки держави. Так, матиме місце превентивна функція щодо зловживань посадовців – голів громад. На сьогоднішній день голови сільських, селищних та міських рад мають можливості корупційних зловживань, наслідки яких можна досить просто приховати - паперові носії документів простіше не «допустити» до органів слідства. У випадку впровадженого СДО в обов'язковому порядку усі документи зберігатимуться до 10 років, а за рішенням суду можуть бути отримані від органів ДКСУ і долучені до слідства та/або судового розгляду. Відтак, це створює додаткові фактори невідворотності покарання, що в свою чергу має превентивний характер для потенційних корупційних зловживань.

З огляду на це, казначейство прийшло до необхідності створення нової інформаційно -технологічної інфраструктури електронного казначейства, що передбачає цілий комплекс завдань.

Оскільки ДКСУ є джерелом первинних документів фінансової звітності щодо виконання бюджетів, то вона володіє повною та достовірною оперативною інформацією про стан виконання бюджетів всіх рівнів. Відтак, очевидним є безпосередній зв'язок між стабільністю роботи служби та економічною безпекою держави. Фінансова стабільність є невід'ємною складовою виходу держави із загального кризового стану, а Казначейство є вагомим елементом системи її

забезпечення. Саме тому даним органом виконавчої влади здійснюються необхідні заходи задля підтримки стабільного виконання основних завдань та функцій, передбачених чинним законодавством (Положенням про Державну казначейську службу України Додаток А). При цьому, особливого значення набуває забезпечення безперебійного функціонування інформаційної системи ДКСУ, збереженню резервних копій основних інформаційних ресурсів та іншої критично важливої для держави інформації. Разом з тим, навіть існування актуальних резервних копій баз даних в умовах форс-мажору чи надзвичайної ситуацій, при якій немає можливості виконувати свої функціональні обов'язки через відсутність доступу до безпосереднього робочого місця, не дасть змоги навіть частково реалізовувати свої повноваження.

Можливість дуже швидко відновити роботу та виконання основних функцій електронної системи після будь-яких непередбачуваних надзвичайних обставин є найкращим свідченням високого професіоналізму, що стає додатковим стимулом розвитку та підвищення стабільності соціальної, політичної та економічної ситуацій в країні. Звичайно, що в першу чергу це торкається тих критично важливих систем, від яких залежить інформаційна, економічна, фінансова, а відтак і національна безпека України. Очевидно, що однією із таких систем є казначейська система виконання місцевих бюджетів як основа сфери фінансів України.

Розвиток системи казначейського обслуговування на етапі і постійного вдосконалення.

Так, прийнято Регламент роботи СДО з використанням ПТК « Клієнт Казначейства – Казначейство », який затверджено наказом Державної казначейської служби України від «20» липня 2020 року № 189 (далі Регламент).

Відповідно до Регламенту роботи, в цілодобовому режимі здійснюється:

* формування, візування та відправка електронних документів користувачами (клієнтами) у ПТК « Клієнт Казначейства –Казначейство »;

* перегляд користувачами (клієнтами) інформації про надходження електронних документів, інформації щодо руху коштів на рахунках, формування та друк документів, виписок з рахунків клієнтів.

Вдосконалення автоматизованих процесів формування та виконання бюджетів усіх рівнів , дають змогу збудувати нову , більш гнучку та зручну для користувача систему обліку бюджетних коштів - від планування до використання бюджетних коштів.

Кількість розпорядників та одержувачів ДБ та МБ
підключених до СДО

Таблиця 3.1

Дата	Кількість розпорядників та одержувачів ДБ та МБ	Договора СДО	%
на 01.10.2019	2247	1469	65%
на 01.10.2020	2207	1981	90%
на 01.10.2021	2129	1937	91%

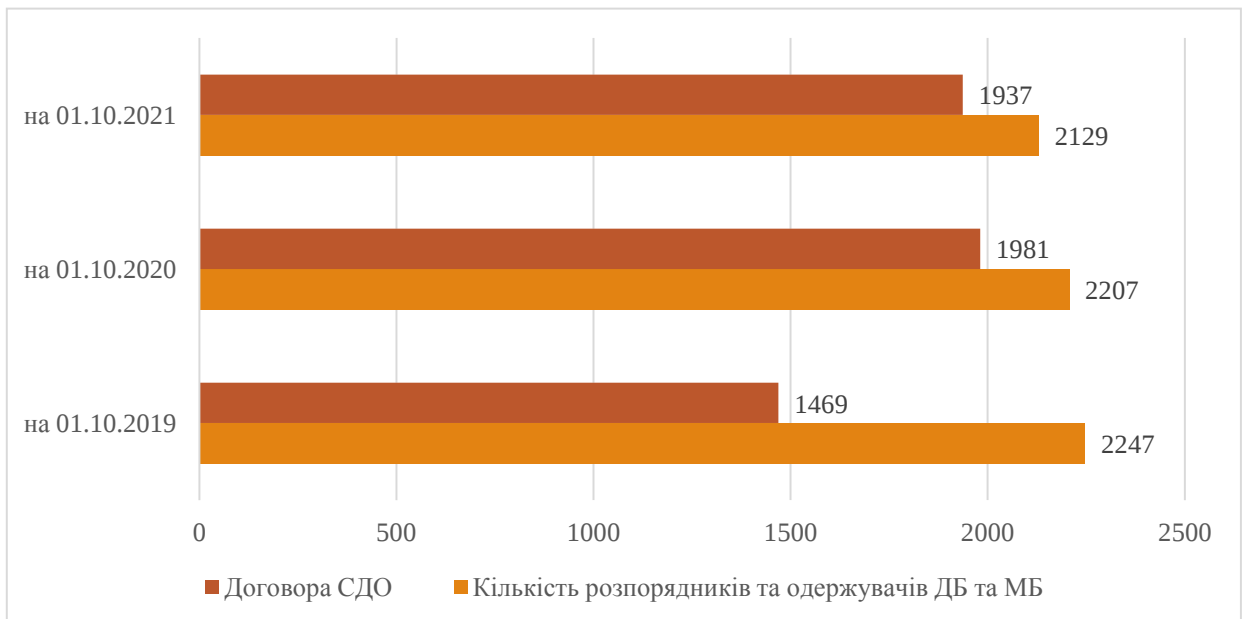

Рис.3.1 Динаміка підключення до СДО "Клієнт-Казначейство" за 2019-2021 роки

Слід зазначити, що укрупнення територіальних громад мало б привести до зменшення кількості клієнтів в органах Казначейства, проте такого на практиці не відбулося, тому що якщо раніше сільський, селищний або міський голова мав право без створення фінансового органу здійснювати функції фінансового контролю, то з 2021 року обслуговування місцевих бюджетів стало не можливим без утворення фінансового органу, що в свою чергу призводить також до збільшення чисельності клієнтів. Також деякі громади відійшли від централізації проведення видатків дитячих садочків, шкіл, закладів охорони здоров'я, палаців культури, тощо, та перевели їх обслуговування як юридичних осіб, що також позначилося на кількості клієнтів.

Окремо слід наголосити, що в структурі органів Казначейства також передбачаються зміни, а саме: укрупнення колишніх районних управлінь, скорочення штатної чисельності, переведення деяких казначейських функцій на централізоване проведення на рівні Головних управлінь, тощо.

На тлі таких перетворень нагальним постає питання повноцінного функціонування системи дистанційного обслуговування «Клієнт Казначейства- Казначейство» що дозволяє прискорити процес казначейського обслуговування, отримання звітності про виконання бюджетів та дозволить приймати обґрунтовані та своєчасні управлінські рішення по виконанню місцевих бюджетів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті проведеного дослідження встановлено, що запровадження казначейської форми обслуговування місцевих бюджетів України покладає велику відповідальність на органи Державної казначейської служби та вимагає наукових досліджень у сфері бюджетного процесу. Дослідження історичних етапів та передумов впровадження казначейської системи виконання бюджету в Україні показало, що цей процес є об'єктивним і закономірним. Будуючи власну державу, важливо враховувати як найкращі світові досягнення у галузі фінансів, так і досвід вітчизняних фахівців, базований на багаторічному пошуку найефективнішої для нашої дійсності системи формування та витрачання бюджетних коштів.

Особливості структурної побудови та функціонального наповнення базових моделей місцевого самоврядування, які різняться рівнем централізації владних повноважень та компетенцій, безпосередньо впливають на формування складових та джерел фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Найбільш суттєві відмінності між моделями місцевого самоврядування проявляються у складі та структурі повноважень, виконання яких потребує значних витрат.

За принципами та механізмом розподілу владних повноважень та відповідного матеріально-фінансового забезпечення між центральним урядом та органами, що представляють інтереси територіальних громад, виділяються три базові моделі місцевого самоврядування: централізована (де органи місцевого самоврядування є складовою частиною апарату державного управління), децентралізована демократична (де

питання місцевого розвитку вирішуються на місцевому рівні майже повністю), та децентралізована коопераційна (де повноваження та фінансове забезпечення розподіляються між рівнями державної влади та органами місцевого самоврядування на основі субсидіарності).

Реформування системи місцевого самоврядування в контексті децентралізації державного управління згідно з принципом субсидіарності повинно базуватися на розподілі фіскальних функцій між різними рівнями. Фіскальний простір місцевого самоврядування – це сукупність локалізованих економічних процесів і господарських відносин, результати яких визначають фінансовий потенціал для реалізації рішень у сфері регіонального розвитку відповідно до загальнодержавних цілей.

Формування фіскального простору місцевого самоврядування – це складний процес, який включає утворення ключових елементів, таких як податковий потенціал (можливості економічних процесів щодо генерації податкових надходжень), бюджетний потенціал (здатність залучати додаткові джерела фінансування), та бюджетна ємність (здатність місцевого бюджету здійснювати додаткові видатки). Аналіз показників виконання місцевих бюджетів у частині видатків та міжбюджетних трансфертів показав, що зміни в бюджетному та податковому законодавстві, спрямовані на реалізацію реформи бюджетної децентралізації, мали змішані наслідки. З одного боку, вони призвели до збільшення видатків місцевих бюджетів, а з іншого — до зменшення міжбюджетних трансфертів з Державного бюджету (зниження на 12% з 2019 до 2020 року та на 5,9% порівняно з 2018 роком). Водночас аналіз показав, що

система міжбюджетних трансфертів в умовах децентралізації не забезпечує свої функції повною мірою, і Державний бюджет змушений брати на себе утримання місцевих бюджетів.

Незважаючи на адміністративно-територіальну реформу та надання більших повноважень місцевим бюджетам, територіальні громади не можуть бути повністю незалежними від трансфертів з Державного бюджету. Це ускладнює процес децентралізації та підвищує залежність місцевих бюджетів від централізованих фінансових ресурсів. Частка трансфертів з Державного бюджету місцевим бюджетам хоча й зменшилася з 48% до 34%, це не пов'язано зі значним збільшенням доходів місцевих бюджетів, а радше з передачею видатків до Державного бюджету та скасуванням відповідних трансфертів.

Будь-яка стратегія розвитку, пов'язана з роботою державного органу виконавчої влади, повинна відповідати меті створення та її фактичним можливостям. Тому подальший розвиток системи Державної казначейської служби має бути пов'язаний із постійним аналізом показників, моніторингом наявних можливостей та врахуванням набутого позитивного досвіду.

На сьогодні впроваджено єдиний план рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів для Державної казначейської служби і головних розпорядників бюджетних коштів в єдиній інформаційній обліковій системі, який гармонізується з бюджетною класифікацією та системою національних рахунків.

Разом з тим, існує й недолік - це його складність і трудомісткість застосування методу нарахувань у порівнянні із

простою реєстрацією касових потоків. У зв'язку із цим, метод нарахувань повинен бути жорстко регламентований. Для цього:

- визначити способи оцінки активів, порядку відображення в бухгалтерському обліку витрат (кредиторської та дебіторської заборгованості по зобов'язаннях, оплати зобов'язань, витрат матеріальних цінностей та інше), удосконалення процедур обробки первинних документів і контролю бухгалтерських даних.

Очікуваним результатом цього напрямку є законодавче і нормативно-правове врегулювання питання про застосування всіма суб'єктами сектора державного управління єдиних методологічних і правових вимог до ведення бухгалтерського обліку на основі принципу нарахування.

В частині казначейського супроводу видатків місцевих бюджетів необхідно вдосконалити систему обміну інформацією між органами Державної фіскальної служби та органами Державної казначейської служби, яка має суттєві недоліки. Доцільно б було надати органам Державної казначейської служби незаперечне право стягувати:

- належні місцевому бюджету кошти;
- заборгованості за взаєморозрахунками між державним бюджетом України та обласними, міськими (міста Києва) бюджетами та іншої заборгованості;
- фінансових санкцій за порушення установами банків затвердженого порядку та нормативних строків проходження і виконання платіжних документів за доходами і видатками місцевих бюджетів.

Досліджено стан реалізації казначейського обслуговування місцевих бюджетів із застосуванням програмно-цільового методу

(ПЦМ). Це дозволяє посилити контроль за витрачанням коштів та забезпечити покриття тимчасових касових розривів, що виникають під час виконання місцевих бюджетів. У подальшому необхідно враховувати зареєстровані в обліку ДКСУ зобов'язання розпорядників та одержувачів бюджетних коштів при виділенні бюджетних асигнувань по місцевих бюджетах.

Застосування програмно-цільового бюджетування має посилити відповідальність розпорядників бюджетних коштів за неефективне управління, що наразі є основною причиною кредиторської заборгованості та нецільового використання коштів. Трансформація казначейської системи в Україні відбувається в контексті загальної концепції розвитку державних фінансів. Механізм реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів має складники: економічний, мотиваційний, організаційний, політичний, правовий, які функціонують у межах системної взаємодії суб'єкта й об'єкта реалізації політики. Побудова механізму реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів на основі системного підходу дозволить координувати процеси реалізації політики та забезпечити систему контролю за дотриманням чинного законодавства.

Аналіз робіт зарубіжних і вітчизняних учених засвідчив, що розподіл функцій щодо виконання бюджетів між фінансовою та банківською системами є найефективнішим, оскільки дає можливість зосередити всі важелі управління бюджетами в руках головного фінансового агента держави — Казначейства. Узагальнення концептуальних підходів до побудови фінансових

систем у зарубіжних країнах дозволило виявити певні особливості функціонування казначейських систем. Зокрема, у Франції та Казахстані реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів побудовано на основі адміністративних директив з двома рівнями управління (центрального та місцевого), тоді як у США казначейська система має високий рівень автономності, і кожен рівень державного управління самостійно проводить бюджетну та податкову політику.

Доведено, що в умовах децентралізації влади в Україні доцільно імплементувати окремі елементи та інструменти різних казначейських систем, зокрема впровадження новітніх технологій на тлі активізації процесів цифровізації економіки шляхом застосування ПТК «Клієнт казначейства – Казначейство» у процесі обслуговування клієнтів.

Для вирішення питань, пов'язаних з територіальною віддаленістю сільських та селищних населених пунктів у децентралізованій моделі казначейського обслуговування місцевих бюджетів, запроваджено повномасштабне використання системи дистанційного обслуговування «Клієнт Казначейства – Казначейство». Це дозволяє ефективніше використовувати бюджетні кошти та задовольняти інтереси всіх учасників бюджетного процесу. Створення уніфікованої організаційно-інформаційної облікової системи (УОІОС), дієвість і ефективність якої можна забезпечити шляхом модернізації фінансово-бухгалтерських служб суб'єктів місцевого управління, передбачає посилення їх статусу, розширення повноважень і підвищення відповідальності керівників служб за ведення бухгалтерського обліку та ефективність використання бюджетних коштів.

Запропоновані у форматі висновків рекомендації сприятимуть удосконаленню системи казначейського обслуговування видатків

місцевих бюджетів, підвищать оперативність і ефективність управління наявними фінансовими ресурсами регіонів та територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Л., Федосов В. М. Запорозька Січ як український феномен. К: Заповіт, 1995. 172 с.
2. Булгакова С. О. (за редакцією), Гізатуліна Л. В., Єрмошенко Л. В., Колодій О. Т., Сушко Н. І., Чечуліна О. О., Шаповал Т. А., Александров В. Т., Недбаєва С. М. Державні фінанси: У 5-х т. Т. 3. Історія казначейства. Казначейства зарубіжних країн: Підруч. К: АВТ, 2005. 560 с. (Інтегрований навчально-атестаційний комплекс).
3. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг. ред. В. Федосова. К.: КНЕУ, 2004. 864 с.
4. Бюджетний менеджмент : підруч. / за ред. В. Г. Дем'янишина, Г. Б. Погріщук. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 532 с.
5. Договори і постанови прав і свобод військових між Ясновельможним Його Милості паном Пилипом Орликом, новообраним гетьманом Війська Запорізького, і між генеральними особами, полковниками і тим же Військом Запорізьким з повною згодою з обох сторін. Затверджені при вільному обранні формальною присягою від того ж Ясновельможного Гетьмана. Підтверджені 5 квітня 1710 року від Різдва Христового. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html>
7. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 848 с.
8. Місцеві фінанси: Підручник. / За ред. О. П. Кириленко. К.: Знання, 2006. 677 с.
9. Петрашко П. Г. (під редакцією), Чечуліна О. О., Александров В. Т., Булгакова С. О., Огданський К. М., Назарчук О. І., Сушко Н. І. Казначейська справа. У 2-х т. Т. 1. К: НВП «АВТ», 2004. 288 с. (Інтегрований посібник).
10. Стоян В. І., Русін В. М. Казначейська система виконання бюджету: навчальний посібник. Тернопіль : Астон, 2015. 372 с.
11. Годовой отчет REMPAL 2019. URL: <https://www.rempal.org>.
12. Дейнека В. Ф., Корж М. А. Зарубіжний досвід функціонування єдиного казначейського рахунку в контексті спрощення системи обліку доходів. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). 3(62). 2013. С. 149-157.

13. Дорофеев В. Г. Казначейская система исполнения бюджета в Республике Беларусь : учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности «Финансы и кредит» : с электронным приложением / В. Г. Дорофеев. Минск: Вышэйшая школа. 2017. 398 с.
14. Курганська Е. І., Кублікова Т. Б. Система казначейства: управління фінансовими ресурсами: монографія / Т. Б. Кублікова, Е. І. Курганська. Одеса: ОНЕУ, 2015. 323 с.
15. Лазарева А. Р. Роль Её величества казначейства в бюджетном процессе Великобритании. Юриспруденция в теории и на практике: актуальные вопросы и современные аспекты: сборник статей IV Международной научно-практической конференции. Пенза, 2020. Издательство : «Наука и Просвещение». С. 102-104.
16. Пивторак Ю. Ф. Как в Австралии казначеи живут. Бюджет. 2015. С. 80-83.
17. Платежные и расчетные системы. Международный опыт. Общие принципы развития программ государственных платежей. Обзор Всемирного банка. Вып. 40. М.: Банк России, 2013.
18. Поліщук М. Казначейська система Великої Британії та Північної Ірландії: історія та сучасність. Казна України. 2019. №1. С. 33-40.
19. Прокофьев С. Казначейская система исполнения бюджета. Финансы. №6. 2003. URL: <http://bujet.ru/article/20243.php?print=Y>
20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій» №606 від 18 квітня 2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-p>
21. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад» № 837-VIII. від 26.11.2015 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/837-19>.
22. Ткачук А. Місцеве самоврядування та децентралізація. Законодавство (навчальний модуль) / А. Ткачук. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 80 с.

- 23.Юрій С. Антологія бюджетного механізму [монографія] / С. Юрій, В. Дем'янишин, Я. Буздуган – Тернопіль: Економічна думка. – 2001. – 250 с.
- 24.Бюджетний Кодекс України. – К.: Видавництво: Істина, 2012. – 63с. [Текст]
- 25.Голинська О. Механізми державного управління бюджетами через інструментипрограмно – цільового методу: [монографія] / Голинська О., – Одеса: ВМВ, 2013. – 272 с.
- 26.Голинська О. Бюджет та бюджетна система в період реформ: Практичний посібник для орг.місц.сам./ О. Голинська – К.: Вид-во «USAID/RTI», 2015. – 295 с.
- 27.Паламарчук В. Фінансові підвалини держави / В. Паламарчук // Фінанси України. – 2014. – №2. – С.97–104.
- 28.Стефанюк І. Методологічні засади визначення ефективності витрачання бюджетних коштів/ І. Стефанюк // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – №12 – С.9–11.
- 29.Надточій А. Особливості формування бюджетного механізму / А.Надточій // Теорія та практика державного управління. Вип. 1: Бюджет та фінансовий контроль у державному управлінні: матеріалинаук.–практ. конф., 27 листопада 2011 року. – Х., 2011. – С. 116–118.
- 30.Голинська О. Впровадження програмно–цільового методу формування бюджету як напрям бюджетної політики/ О. Голинська // Економічна політика держави: сутність, принципи, методологія: науково–практична конференція за міжнародноюучастю, 27 січня 2015 року, Ч.1. – Львів: Видавництво ЛРІДУ НАДУ, 2016. – С.226 –229.
- 31.Кіреєв О. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів: проблеми та шляхи розв'язання/ О. Кіреєва // Фінанси України. – 2012. – №5. – с. 34–38.
- 32.Кудряшов В. Фінанси. Навчальний посібник / Херсон: Олді – плюс, 2006. – 352с.
- 33.Бюджетний Кодекс України : закон, засади, коментар / ред. М.Азарова – К.: Парламенське вид-во, 2011. – 688 с.
- 34.Стоян В. Розмежування повноважень між учасниками бюджетного процесу та організація взаємодії з ними органів Державної казначейської служби / В. Стоян, А. Лучка // Фінанси України. – 2015.— №12.–С. 42–51.
- 35.Артус М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки/ М. Артус // Фінанси України. – 2016. – №5. – С. 54–59.

36. Финансы [зб. науч. труд. / ред. В. Родионова]. – М.: Финансы и статистика, 1995.– 487 с.
37. Юрій С. Бюджетна система України: навч. пос./ С. Юрій, Й. Бескид, – К.: НІОС. – 2000. – 400 с.
38. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України: Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012р. № 309. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/category?cat_id=215061&page=0
39. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України від 23.08.2012р. № 938 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1569-1235>
40. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами: Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2012р. № 1407. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
41. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
42. Про утворення та ліквідацію районів Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>
43. «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Одеської області від 16.06.2020 №720-р розпорядженням Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR200720.html
44. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад Закон України від 16.04.2020 №562- IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text>
45. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14.12. 2019 р. № 294-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>

46. Карлін М. І., Хмарук Ю. В. Проблеми формування дохідної бази спеціального фонду Державного бюджету України та шляхи їх розв'язання. *Фінанси України*. 2010. № 3. С. 13–15.
47. Курганська Е. І. Ефективність руху фінансових потоків в казначейській системі виконання бюджету. *Экономические науки*. Сімферополь, 2010. № 186. С. 95–96.
48. Стойко О. Я., Дема Д. І. Фінанси : підручник. Київ : Алерта, 2017. 406 с.
49. Миргородська Л. О. Фінансові системи зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2008. 320 с.
50. Коваленко Д. І., Венгер В. В. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2013. 578 с.
51. Фінанси : навч. посіб. / Крутова А. С. та ін. Харків, 2013. 560 с.
52. Марченко Л. Ю., Статівка Н. В. Запровадження програмно-цільового методу планування та виконання місцевих бюджетів в Україні: світовий досвід. *Теорія та практика державного управління*: зб. наук. пр. Харків : Вид-во ХАРПІ НАДУ «Магістр», 2016. № 2 (53). С. 148–154.
53. Стоян В. І., Даневич О. С., Мац М. І. Казначейська система : підручник. Вид. 3-тє, змін. й допов. Київ : ЦУЛ, 2014. 868 с.
54. Об утверждении Положения о Комитете казначейства Министерства финансов Республики Казахстан : приказ Первого заместителя Премьер-Министра Республики Казахстан – Министра финансов Республики Казахстан от 27 дек. 2019 г. № 1431. URL: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/G19E0001431#z12> (дата звернення: 09.01.2020).
55. О Казначействе Республики Казахстан. *Комитет Казначейства Министерства финансов Республики Казахстан* : вебсайт. URL: <https://kazyna.gov.kz/index.php/ru/o-komitete/istoriya> (дата звернення: 03.03.2019).
56. Примаченко Л. В. Система державного управління Сполучених Штатів Америки: досвід для України. Київ : НАДУ, 2011. 52 с.
57. Кублікова Т. Б., Курганська Е. І. Система Казначейства: управління фінансовими ресурсами : монографія. Одеса : ОНЕУ, 2015. 323 с.
58. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
59. Деякі питання дистанційного обслуговування розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15

- листопада 2017 року № 816-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/816-2017-%D1%80>
60. Офіційний сайт Державної казначейської служби. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
61. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015р. № 215 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
62. Регламент роботи системи дистанційного обслуговування з використанням програмно-технічного комплексу "Клієнт казначейства-Казначейство": Наказ Державної казначейської служби України від 20.07.2020 р. № 189 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/news/reglament-roboti-sistemi-distancijnogo-obslugovuvannya-z-vikoristannyam-programno-tehnichnogo-kompleksu-kliient-kaznachejstva-kaznachejstvo1>.
63. Роз'яснення щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та роз'яснення щодо застосування класифікації кредитування бюджету: Наказ Державної казначейської служби про застосування Наказу Міністерства фінансів України від 12.03.2012 року № 333. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12#Text>
64. Про бюджетну класифікацію»: Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011р. № 11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text>
65. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 № 1203. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text>
66. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 року № 228. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF>
67. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України від 15.12.2020 р. № 1082-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>

68. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7.12.2000 року №2121–III// Відомості Верховної Ради України), 2001, N 5–6, Ст.30 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_08_21/T002121.html
69. Про Паспорти бюджетних програм: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2002 № 1098. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-03#Text>
70. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку застосування органами Державної казначейської служби України заходів впливу за порушення бюджетного законодавства: Наказ ДЕРЖАВНА КАЗНАЧЕЙСЬКА СЛУЖБА УКРАЇНИ від 29.12.2012 № 394. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002840-16#Text>
71. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року: РОЗПОРЯДЖЕННЯ Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 437-р. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text>
72. Про Деякі питання функціонування територіальних органів Державної казначейської служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2020 р. № 1147. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2020-%D0%BF#Text>
73. Про затвердження Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України Наказ Міністерства фінансів України від 22.06.2012 № 758. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-12#Text>
74. Деякі питання здійснення розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1070. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1070-2019-%D0%BF#Text>
75. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті Постанова Національного банку України від 21.04.2004 р. № 22. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>

76. Про затвердження Методики визначення належності бюджетних програм до сфери інформатизації Наказ МІНІСТЕРСТВО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ від 07.05.2020 № 67[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-20#Text>
77. ГОСПОДАРСЬКИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
78. ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
79. Про ефективне використання державних коштів Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2016 р. № 710. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2016-%D0%BF#Text>

ДОДАТКИ

Додаток А

Функції Державної казначейської служби

Згідно з Положенням про Державну казначейську службу України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215, Казначейство є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну політику в сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів та діє в межах і на підставі вимог діючого законодавства України. [37,38,41-43,58,60-78]

Відповідно до Положення про Державну казначейську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 року № 215 на Казначейство покладено виконання таких функцій:

- організовує управління наявними коштами бюджету, державних позабюджетних фондів і бюджетів самоврядування у межах видатків, установлених на відповідний період;
- здійснює контроль за цільовим спрямуванням бюджетних коштів на стадії проведення платежу на підставі підтверджуючих документів, наданих розпорядниками бюджетних коштів;
- проводить облік касового виконання та складання звітності про стан виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування;

- здійснює облік, обслуговування та погашення зовнішнього і внутрішнього боргів держави відповідно до чинного законодавства;

- здійснює розмежування загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів між державним бюджетом та бюджетами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, проводить взаєморозрахунки між ними. Розмежування з бюджетами нижчого рівня здійснюються за умови укладання угод між органами Казначейства та відповідними Радами;

- відповідно до укладених угод відкриває та обслуговує рахунки розпорядників бюджетних коштів в органах Казначейства;

- здійснює оплату рахунків за дорученням розпорядників бюджетних коштів відповідно до чинних нормативних актів. При цьому Казначейство не несе відповідальності за зобов'язаннями, прийнятими розпорядниками бюджетних коштів;

- отримує звіти про виконання кошторисів доходів і видатків від розпорядників бюджетних коштів, здійснює звірку даних обліку органів Казначейства з даними обліку розпорядників;

- здійснює у безспірному порядку стягнення належних державному бюджетові коштів по взаєморозрахунках між бюджетами;

- забезпечує роботу інформаційно-обчислювальної системи Казначейства та її взаємодію з інформаційними системами Національного та комерційних банків України,

міністерств, відомств та інших органів виконавчої влади, установ та організацій;

- управляє поточними залишками казначейських рахунків з метою отримання доходів та зарахування їх до загального та спеціального фондів державного бюджету;

- розробляє та затверджує нормативно-правові акти та єдині правила організації роботи з питань казначейського виконання бюджетів усіх рівнів, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування, кошторисів доходів та видатків бюджетних установ, відкриття рахунків в органах Державної казначейської служби;

- здійснює роботу щодо добору, розстановки кадрів, створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, забезпечує проведення єдиної державної політики з питань державної служби в органах Казначейства;

- організовує та здійснює внутрісистемний контроль і аудит.

Організаційна структура Державної казначейської служби України (апарат)

Додаток В

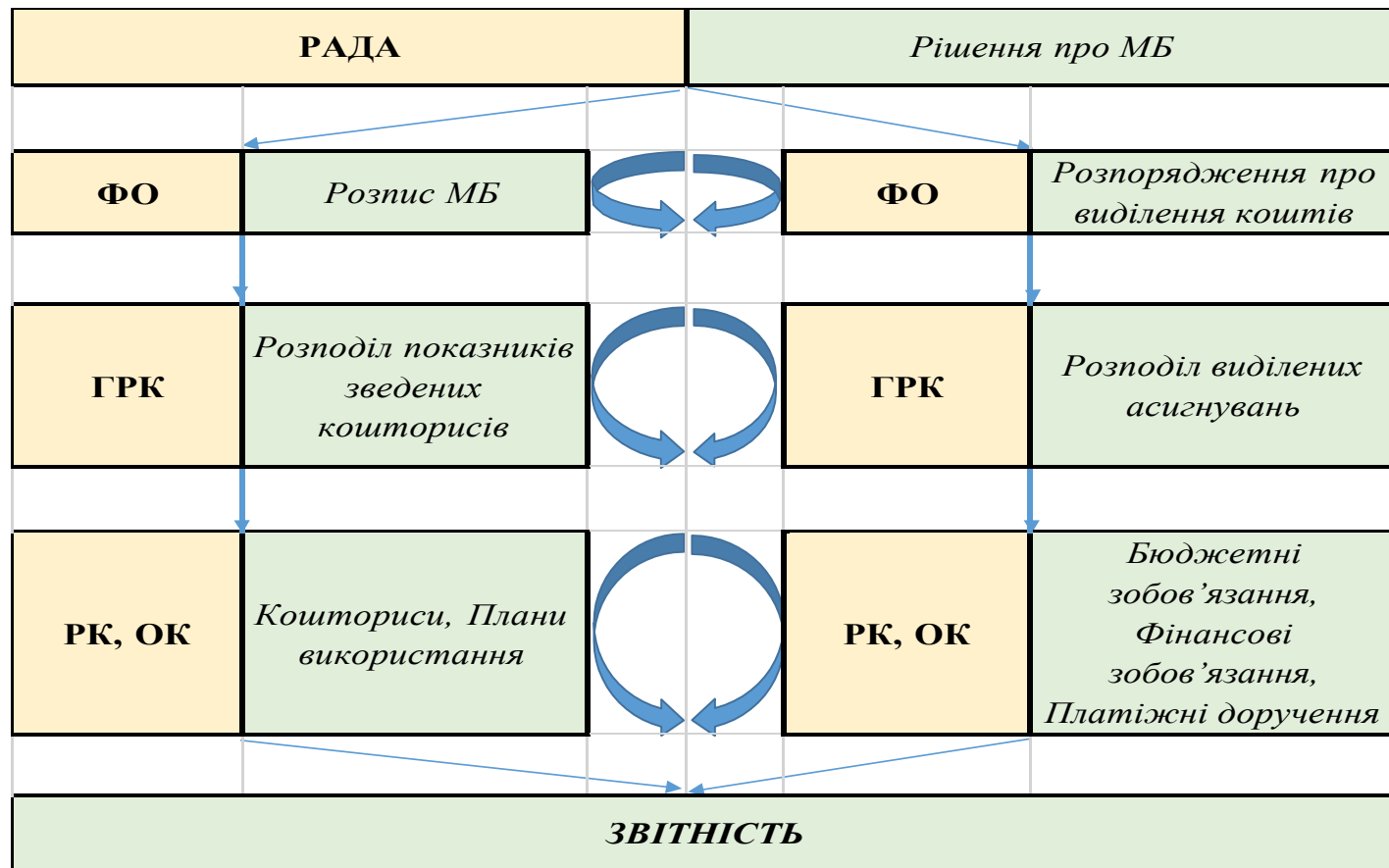
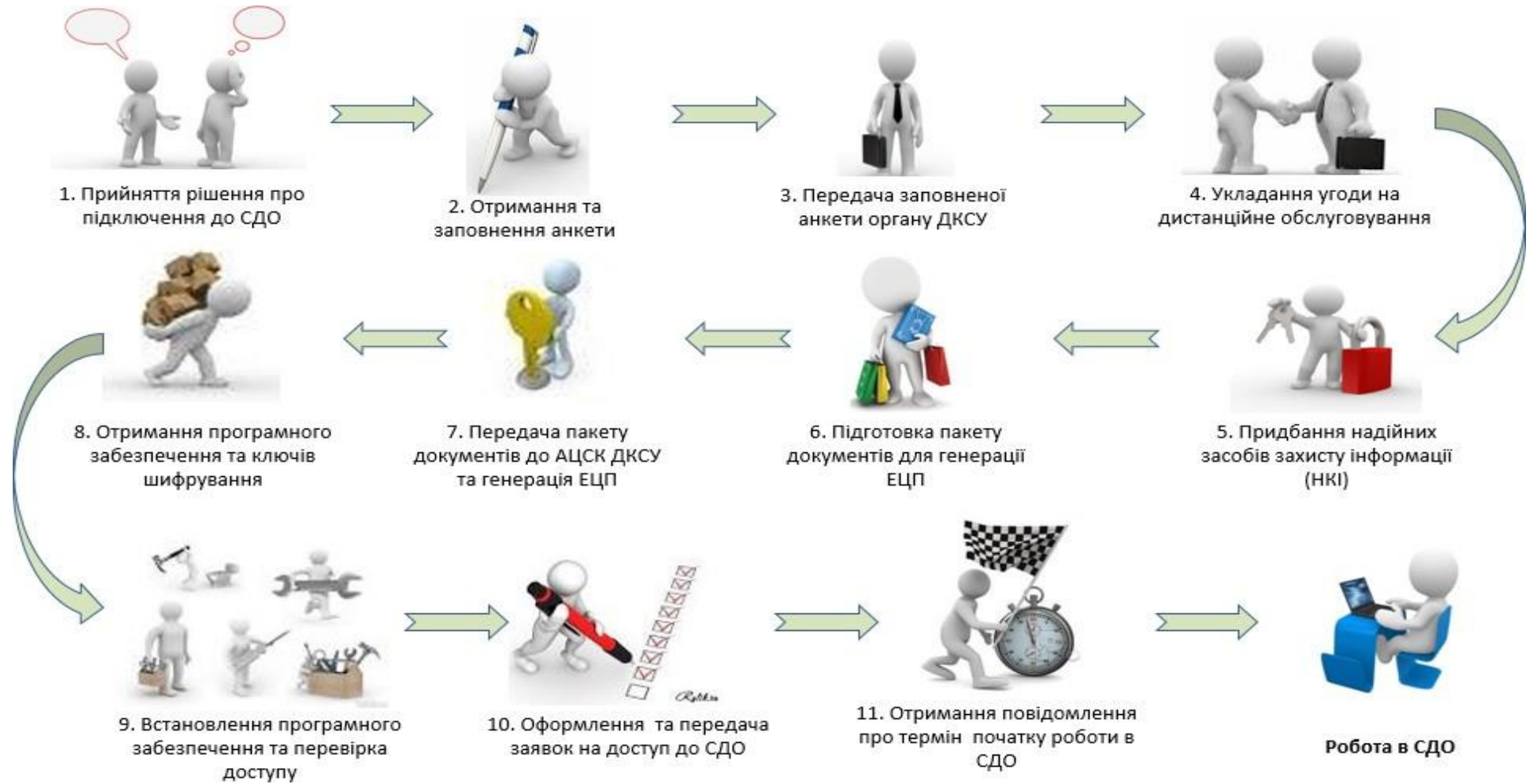

Схема виконання МБ [розроблено автором]

Додаток Г

ДОВІДКА про фінансування субвенцій з державного бюджету, базової дотації та реверсної дотації з місцевих бюджетів по Одеській області											
станом на 01 грудня 2023 року											
№ з/п	КПКВК	ККД	Назва субвенції	Залишок на 01.01.2023	Передбачено розписом /ДБ		Надійшло коштів		Касові видатки		грн
					на рік	на січень-поточ. місяць	Сума	%	Сума	%	
1	2211190	41033900	Освітня субвенція	185 409 859,78	5 686 811 700,00	5 256 240 100,00	5 256 240 100,00	100%	4 999 928 541,42	95%	256 311 558,58
2	2211220	41035400	Субв. на підтримку особам з особливими освітніми потребами	15 510 308,45	21 212 800,00	19 444 700,00	19 444 700,00	100%	19 239 576,01	55%	15 715 432,44
3	2311500	41033000	Субв на здійсн. підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я	0,00	139 320 000,00	127 802 700,00	127 802 700,00	100%	124 576 242,84	97%	3 226 457,16
4	2211310	41032800	Субв.на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти		100 922 000,00	100 922 000,00	100 922 000,00	100%	29 119 989,87	29%	71 802 010,13
5	2211320	41031900	Субв. на придбання шкільних автобусів		54 875 000,00	54 875 000,00	54 875 000,00	100%	54 460 000,00	99%	415 000,00
6	2311700	41033400	Субв. на проектування та встановлення кисневих станцій	142 649,01							142 649,01
7	2511240	41035600	Субв. на створення мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від насильства	181 143,03	5 083 200,00	5 083 200,00	5 083 200,00	100%	282 432,87	5%	4 981 910,16
8	3121040	41030600	Субв. на забезпечення окремих видатків районних рад, спрямованих на виконання їх повноважень	0,00	8 995 000,00	8 246 700,00	8 246 700,00	100%	8 154 573,92	99%	92 126,08
9	2761230	41035300	Субв. на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій ТГ	3 744 890,00					0,00	0%	3 744 890,00
10	2911050	41035200	Субв. на розвиток мережі центрів надання адміністративних послуг	5 704 497,09					4 524 458,64	79%	1 180 038,45
11	2911060	41035500	Субв. на Інтернет в сільській місцевості	5 179 344,19					739 742,20	14%	2 554 686,00
12	1511040	41036100	Субв. на житло особам, які захищали Україну		114 842 437,00	114 842 437,00	114 842 437,00	100%	90 956 101,25	79%	23 886 335,75
13	1511050	41030500	Субв. на житло внутрішньо-переміщеним особам, які захищали Україну		280 677 005,00	280 677 005,00	280 677 005,00	100%	271 315 142,58	97%	9 361 862,42
14	1511060	41036400	Субв. на житло учасникам бойових дій на території інших держав		46 701 447,00	46 701 447,00	46 701 447,00	100%	43 510 985,67	93%	3 190 461,33
15	3131090	41037300	Субв. на ремонт доріг	134 771 556,06	670 509 000,00	584 114 500,00	584 114 500,00	100%	366 151 948,32	51%	352 734 107,74
16	3511100	41032300	Субв. на реалізацію інфраструктурних проектів	39 541 556,16					1 774 439,66	4%	37 767 116,50
17	3411250	41032900	Субв. на реалізацію соціального проекту "Активні парки - локації здорової України"	0,00	8 259 000,00	7 425 300,00	7 425 300,00	100%	3 199 269,11	43%	4 226 030,89
18	3121450	41034700	Субв. на реалізацію проектів (об'єктів, заходів), спрямованих на ліквідацію збройної агресії		610 767 154,00	610 767 154,00	610 767 154,00	100%	113 050 473,44	18,5%	497 716 680,56
19	3121600	41031400	Субв. на реалізацію проектів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України		135 396 700,00	135 396 700,00		0%			
20	3121620	41033100	Субв. на реалізацію проектів в рамках програми з відновлення України		509 154 200,00	509 154 200,00		0%			
21	3121440	41034800	Субв. на проектування , відновлення та будівництво, модернізацію, облаштування, ремонт об'єктів будівництва громадського призначення		89 616 045,00	89 616 045,00	80 388 215,00	90%		0%	80 388 215,00
22	3511210	41034500	Субв. на соц.-економ. розвиток окремих територій	53 750 303,16					16 661 159,45	31%	37 089 143,71
Разом субвенцій з ДБ				443 936 106,93	8 483 142 688,00	7 951 309 188,00	7 297 530 458,00	92%	6 147 645 077,25	79%	1 406 526 711,91
1	3511050	41020100	Базова дотація		1 631 174 600,00	1 495 250 900,00	1 495 250 900,00	100%			
2	3121700	41021300	Дод.дотація комун.закладам, держ.закладам освіти, що передані на фінансування з МБ та закладам спільної власності ТГ		1 248 500,00	1 248 500,00	1 248 500,00	100%			
3	3511060	41020200	Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я		176 311 300,00	161 618 600,00	161 618 600,00	100%			
4	3511280	41041200	Дот. дотація органам місц.самоврядування, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштабною збройною агресією РФ		281 425 200,00	279 372 900,00	279 372 900,00	100%			
5	3911700	41021301	Додаткова дотація комунальним закладам, державним закладам освіти, що передані на фінансування з МБ, та закладам спільної власності ТГ		2 388 600,00	2 388 600,00	2 388 600,00	100%			
Разом дотацій з ДБ					10 575 690 888,00	9 891 188 688,00	9 237 409 958,00	93%			
РЕВЕРСНА дотація	1550400000	Красносільська сільська ТГ			7 960 800,00	7 297 400,00	7 297 400,00	100%			
	1551800000	Авангардівська селищна ТГ			25 860 800,00	23 706 100,00	23 706 100,00	100%			
	1552900000	Визирська сільська ТГ			108 321 000,00	99 294 800,00	99 294 800,00	100%			
	1554000000	Білгород-Дністровська міська ТГ			14 341 800,00	13 147 200,00	13 147 200,00	100%			
	1554100000	Болградська міська ТГ			4 960 500,00	4 547 400,00	4 547 400,00	100%			
	1554800000	Дачненська сільська ТГ			234 851 800,00	215 281 000,00	215 281 000,00	100%			
	1555000000	Доброслаvsька селищна ТГ			31 557 800,00	28 927 800,00	28 927 800,00	100%			
	1555300000	Ізмаїльська міська ТГ			2 499 100,00	2 291 300,00	2 291 300,00	100%			
	1556400000	Одеська міська ТГ			231 327 300,00	212 050 300,00	212 050 300,00	100%			
	1556900000	Подільська міська ТГ			5 784 900,00	5 303 100,00	5 303 100,00	100%			
	1558900000	Чорноморська міська ТГ			10 294 700,00	9 436 900,00	9 436 900,00	100%			
	1559000000	Чорноморська селищна ТГ			116 578 700,00	106 863 900,00	106 863 900,00	100%			
	1559100000	Южненська міська ТГ			37 085 200,00	33 994 400,00	33 994 400,00	100%			
Разом реверсної дотації					831 424 400,00	762 141 600,00	762 141 600,00	100%			

Додаток Д

Дорожня карта підключення до системи дистанційного обслуговування «Клієнт Казначейства – Казначейство»